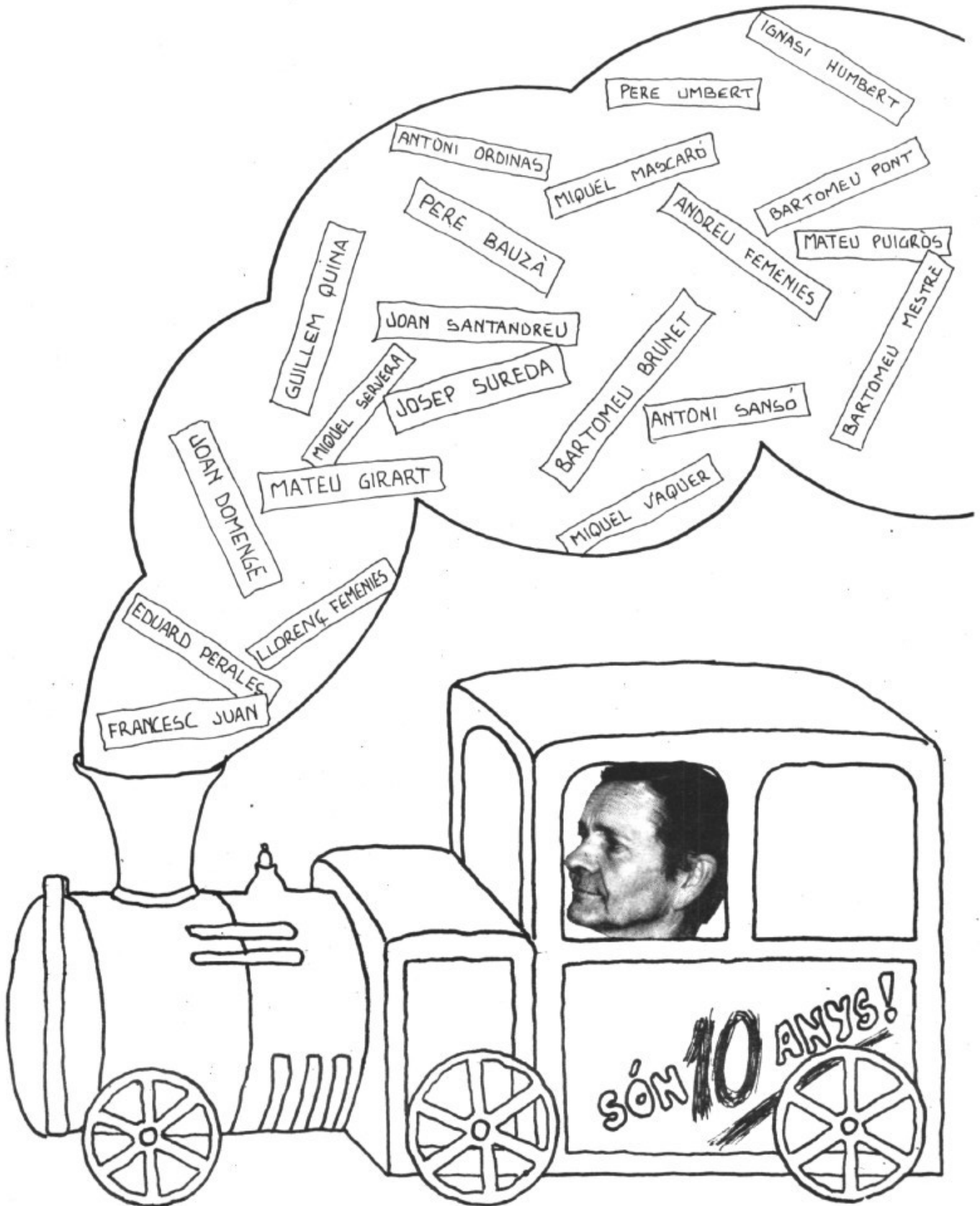

FLOR DE CARD

SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

MARÇ DE 1989 * Nº 148

EL TREN

Ens els ajuntaments de la banda del llevant es duu a terme una campanya destinada a aconseguir la tornada del tren. A tal fi hi ha un llibre de firmes on els ciutadans poden estampar la seva per demostrar que estan d'acord amb aquest projecte.

Segons el nostre veure davant això caldria fer-se una sèrie de preguntes:

¿D'on surt aquesta iniciativa? Hi ha una partida de possibles respostes: dels batles, que creuen que és un servei que podria cobrir unes necessitats de la població; de la premsa, que ha vist en aquesta campanya la possibilitat de vendre més diaris;...

¿Per què necessitam que torni el tren? En aquest cas la resposta ja no és tan evident, ja que ens poden moure tant raons de necessitat com nostàlgiques. El tren és un record d'infantesa prou bonic, però que comporta un cost molt elevat. D'altra banda és ver que una de les raons prioritàries potser vendria donada per la necessitat de fomentar el transport públic, per tal d'estalviar energia i descongestionar el trànsit de les carreteres.

I en cas de tornar-lo posar en marxa, ¿com hauria d'esser aquesta tornada? Tal vegada seria rendable si es cobriessin les demandes dels usuaris: comoditat, preus econòmics, flexibilitat d'horaris, rapidesa... cosa que sembla difícil a Mallorca degut al curt recorregut i a l'abundància d'aturades.

També seria important conèixer si s'han fet estudis profunds i seriosos de rendabilitat i pressupost o si tan sols respon a la idea de que el temps passat era millor.

Flor de Card

Revista d'informació general de Sant Llorenç des Cardassar.
Carrer de Sant Llorenç, 36
Telèfon: 569119
Publicitat: 569509
Número 148

Març de 1989

Dipòsit legal: 765-1973

Edita: Centre Cultural Card

Imprimeix: "Apóstol y Civilizador (Petra)

Director: Josep Cortès i Servera

Consell de Redacció: F. Forteza

G. Pont

G. Quina

A. Servera

G. Soler

M. Sureda

COL.LABOREN

Josep Cortès

Tren i democràcia

Tal dia com avui 3

10 anys... 4

Batec 18

Espipellades 21

Llibres 24

Cabrera lliure 3

10 anys... 5

10 anys... 5

10 anys... 7

10 anys... 8

10 anys... 8

S. Ll. ahir 28

10 anys... 9

10 anys... 10

10 anys... 10

10 anys... 10

10 anys... 11

S'Albufera 25

Gloses 13

Joan Servera 14

Poesia 16

El temps 17

Demografia 17

Si lleu... 26

Comptabilitat

El batle 20

Arqueologia 22

Autogovern ara 27

L'Arbre 27

Distribució

Prensa Forana

Mateu Girart

Ignasi Humbert

Eduard Perales

Bartomeu Pont

Guillem Pont

Guillem Quina

Mateu Gayà

Andreu Amer

Mateu Puigròs

Soler/Umbert

Joan Carbó

Aina Simonet

J.V.Alcover

Xesc Umbert

Maria Galmés

Escola

Alfred F. Arnau

OCB

Joan Gomila

Bel Nicolau

CABRERA LLIURE

(Editorial de l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca).

Ja fa uns anys diversos grups i organitzacions de caire ecologista varen dur a terme una campanya de sensibilització de l'opinió pública i, al mateix temps, una batalla legal a fins i efectes d'aconseguir que Sa Dragonera no fos urbanitzada. La incomprensió i el desinterés de l'Administració i el desinterés general versus la defensa del nostre patrimoni mediambiental foren vençuts per la tenacitat dels qui tenien la raó del seu costat. La raó legal se'ls donaria també amb el temps. Avui, patrimoni del Consell Insular de Mallorca, o, la mateixa cosa, patrimoni de tots els mallorquins, Sa Dragonera resta per a sempre lliure de la possibilitat de ser alterada i destruïda per l'ambició i en profit d'uns pocs.

A l'altre extrem de l'illa, un petit arxipèlag, Cabrera, està en aquests moments pendent d'importantes decisions polítiques que hauran de determinar el seu futur; unes decisions que no pareixen fàcils, donat que s'estan debatent distints graus de protecció i no es pot tenir encara la certesa que les decisions que es prendran resultin les més adequades i convenientes. Encara que la història de Cabrera és molt diferent a la de Sa Dragonera.

Afectada per a fins militars l'illa ha romàs vigilada i protegida per un petit destacament que, és ben cert, no ha alterat substancialment el medi ambient. Per contra ha hagut de suportar unes maniobres militars que fa temps són fortament rebutjades. Així i tot no ha planejat sobre l'illa el fantasma de la urbanització i resta pràcticament intacta essent l'últim reducte d'aquesta natura que ens queda.

Com s'ha de fer per protegir Cabrera en el futur? Aques n'és el gran debat. El Govern de Madrid pretén que Cabrera quedi en mans de l'exèrcit, continuant amb un

maniobres militars encara que renunciant a l'ús del foc real. En aquest sentit està arrossegant a un ximple PSOE, en contra d'anteriors posicionaments i a un feble Govern Autònom que, a canvi de no se sap molt bé quina casta de contrapartides, pareix disposat a donar el seu plàcet als desitjos d'un distant i poc sensible poder central. Al marge d'aquestes intencions hi ha una Proposició de Llei Orgànica, al Congrés dels Diputats, aprovada per unanimitat pel Parlament de Balears que pretén que Cabrera sigui en el futur Parc Nacional Marítime-terrestre i Reserva Integral, el més alt grau de protecció que es pot aconseguir per una àrea natural. Però aquest assumpte fins i tot abans de ser debatut pareix que no arribarà a bon terme. Restaria encara una tercera possibilitat com és declarar Cabrera Parc Natural per la Comunitat Autònoma, encara que no pareix que s'emperi aquesta via legislativa.

El Parlament de Balears és sobirà i competent per a prendre decisions que afecten la integritat del seu territori i el Parlament de Madrid hauria de respectar-les escrupolosament. Seria de desitjar per tant, ara que encara som a temps d'evitar un atropell a la sobirania popular de les Illes, que l'acció política dels partits amb representació parlamentària a Balears i a Madrid fossin conseqüents amb els seus propis actes i del Parlament de l'Estat emanara la desitjable declaració de Parc Nacional per a Cabrera. Altres decisions foren un frau i a la vegada un disbarat imperdonable.

Cabrera, com abans Sa Dragonera, s'ha de veure lliure per a sempre de la degradació i la destrucció.

(Editorial aprovat a la Trobada de Premsa Forana celebrada a Pòrtol el dia 5 de març de 1989).

Tal dia com avui

ARA FA 15 ANYS

* Que el Club Card, després de llargues i envitricollades discussions, va donar completa autonomia a la revista Flor de Card.

* Que l'Ajuntament va enviar el projecte d'abastiment d'aigua potable i xarxa de clavegueram a la Direcció General d'Obres Hidràuliques. A tal fi va adquirir el tou provinent del pou de Miquel Soler Fuster.

* Que en Miquel Vaquer Melis, batle de Sant Llorenç, va jurar el càrrec com a Diputat Provincial.

ARA FA 10 ANYS

* Que se celebraren les segones eleccions generals, primeres després de la Constitució. A Sant Llorenç guanyà amb molt avantatge la UCD, si bé va perdre més de 400 vots en relació a les de 1977.

* Que es va constituir el Patronat que havia de regir la biblioteca Mn. Galmés. Hi estaven representats l'Ajuntament, la Parròquia, l'Escola i el Club Card. És obvi que la iniciativa va fracassar.

* Que començaren les obres del poliesportiu municipal de vora el futbol.

ARA FA 5 ANYS

* Que n'Antoni Sansó forma part de l'Executiva del PSM.

Josep Cortès

10 anys d'ajuntament democràtic

Quan tengueu aquesta revista entre les mans, setmana més, setmana manco, farà 10 anys que se celebraren les primeres eleccions municipals de la democràcia. Les ganes de participar -cadascú amb les seves pròpies motivacions- afegides a la manca de costum feren que la transició no fos tan fluïda i tranquil·la com hagués estat desitjable: els diaris s'ompliren de cartes, els carrers de gloses i els cassinos de rumors, i aquests fets que avui resultarien gairebé impensables -toquem fusta!- en aquell temps obriren ferides que es torbaren a cicatritzar.

Avui, passats 10 anys i amb les aigües en el jaç, les coses es veuen des d'una

altra perspectiva i ja es pot tornar parlar d'aquells fets sense que la sang pugui al cap. Per això Flor de Card ha volgut celebrar l'aniversari oferint les seves pàgines a aquelles persones que, d'una manera o de l'altra, les va tocar jugar un paper relativament important en el canvi municipal de la dictadura a la democràcia. Llevat d'alguna excepció certament important tots els convidats agafaren les missions, i en les pàgines que segueixen trobareu el seu punt de vista al respecte.

Gràcies a tots per la col.laboració.

Flor de Card

Josep Cortès

És prou conegut, maldament el meu nom no figuràs a la candidatura, que jo era el representant del Grup Independent de Sant Llorenç davant la Junta Electoral de Zona, i també ho és, per bé o per mal, que vaig jugar un paper relativament important a l'hora de concretar uns Pactes de Govern entre els tres grups que aconseguiren dos regidors perhom a les primeres eleccions municipals democràtiques. És per això, ara que celebrem el seu desè aniversari i gaudim de la necessària perspectiva com per haver cicatritzat, almanco per part meva, les ferides que s'obriren, que m'agradaria parlar una mica dels motius que, segons el meu veure, impossibilitaren que la nova experiència donàs els fruits que esperàvem.

Per a mi la raó fonamental i gairebé decisiva va ésser la manca de coherència interna de dos dels grups que formaren la coalició: els Independents de Sant Llorenç i el PSOE. Pens que el Grup Independent de Son Carrió era el

més estable i compacte de tots, ja que el seu objectiu principal era dotar d'unes majors competències al seu nucli urbà, deixant una mica de banda la part ideològica, tot i reconeixent-los un caire més aviat progressista. Els altres dos grups, en canvi, es movien més per motius ideològics o polítics que no per reivindicar unes millores per al poble, encara que estassin aquestes reflectides expressament en els seus programes, i, en estar integrats per persones de diferent pelatge polític, tengueren més mal de fer resistir les estirades que forçosament s'havien de produir.

No vull dir amb això que en determinats moments no fessin un considerable i meritòri esforç per arribar a l'acord -com en el cas de l'elecció d'un batle socialista-. Pensem que en aquell temps això va ésser una veritadera "revolució" donat el statuts social i el caire polític que havien tengut els anteriors batles del poble, i que alguns reberen

pressions molt fortes fins i tot des de la mateixa família. Però, en general, crearen una situació atípica difícilment resistible a llarg plaç. Els Independents de Sant Llorenç tenien membres força radicals i d'altres que s'haguessin trobat més còmodes dins una candidatura de "centre"; i el segon regidor del PSOE, com s'ha demostrat posteriorment, tenia un projecte polític que, si bé hem de respectar com els dels altres, difícilment podríem qualificar de coherent.

D'altra banda he de reconèixer que, en certa manera, potser alguns volguéssim demostrar que érem capaços de vèncer el poder establert, primer eliminant el candidat franquista i després el partit del Govern-, per allò de que els joves "necessitàvem" corroborar que el futur era nostre, que els temps havien canviat i que a partir d'ara s'havia de comptar amb nosaltres per a l'administració municipal. I el desig no ens va deixar sospesar els pros i els contres d'una aliança en-

10 anys d'ajuntament democràtic

tre persones que tenien horitzons i objectius força diferents.

Si a tot això hi afegim una total manca d'experiència dels sis integrants del pacte no ens vendrà gens de nou que als pocs mesos d'estar formada fes aigua pels quatre cos-

tats.

¿Que fou una equivocació que portà alguns dels membres a abandonar definitivament la política? Possiblement. ¿Que ens deixarem regir més pel cor que pel cap, amb les conseqüències polítiques i personals conegudes? Possible-

ment. Però si va servir per desmitificar el paper del batle i per superar uns tabús ancestrals envers el socialisme, alhora que va encetar la participació del poble en les tasques de l'Ajuntament consider que fou un preu ben pagat.

Mateu Girart

Sant Llorenç des Cardassar
març de 1989

Tots els homes, homes joves, volen ésser protagonistes de la vida activa del seu temps. El Grup Independent de Sant Llorenç va néixer, no l'any 1979 quan es va donar a conèixer amb aquest nom, sinó uns quants anys abans; fou un bell despertar de primavera després d'un llarg, llarguíssim hivern.

Amb els cors plens d'il·lusions, farcits d'esperança, amb voluntat de fer feina amb honradesa i ganes de servir, no de fer favors, de saber distribuir, amb el sentit de fer poble... això era la gran curulla bella que dúiem dins el cap; però vengueren les eleccions i els resultats ens feren quedar un tant decebuts al principi, però sorgiren

les gran idees dels prohoms i el resultat no es torbà massa en veure's: es dissolgué el que anomenam Grup Independent.

Ara començaré a contar un poc la meua experiència dels primers quatre anys de democràcia dins l'Ajuntament. El començament fou un poc mogut, hi havia conflictes, però tots sabem que quan hi ha conflictes és signe de vida. Després les coses, poc a poc, s'anaren amainant, vaig agafar la depositària -per poc temps-, entrant dins la Permanent, i vaig ésser Delegat de Cultura i membre de la Permanent durant tres anys. Vos ben assegureu que els de la Comissió férem el que poguérem i sabérem i tot això resta escampat per dins les nostres contradetes.

Quan en Josep Cortès em va visitar per exposar-me el

projecte que tenia Flor de Card de que els implicats a les primeres eleccions contàssim un poc el que va representar per ells aquest fet, em va fer un poc de penyes ja que em sentia un tant deslligat de tot això, i ho definiria com un temps de transició, de gent il·lusionada que va aconseguir bastant, però podria també afegir que érem gent poc experimentada dins aquest camp de la política.

Va ésser una experiència molt enriquidora, de risc, però aconsellable per a tots els que els pugui interessar.

Les coses vistes des de fora, ara, no pareix que vagin molt malament, malgrat que els llocs polítics, comptades molt rares excepcions, no s'haurien de monopolitzar.

Amb agraïment,

Ignasi Humbert

Dins pocs dies es compliran els 10 anys de la celebració de les primeres eleccions municipals democràtiques, després d'un llarg període en què les pràctiques democràtiques varen brillar

per la seva absència.

Deu anys és temps prou suficient per poder fer una petita anàlisi del que ha estat i del que ha significat per al nostre poble aquesta pràctica democràtica. Si pensam

que l'absència d'aquesta durant tant de temps va exigir un temps més o manco llarg per adaptar-se a la nova situació, tant per part dels polítics com dels ciutadans, el balanç no em sembla de cap

10 anys d'ajuntament democràtic

manera negatiu; pens que s'han fet moltes coses, algunes d'elles importants.

En aquestes dues legislatures i mitja cada una ha aportat coses positives i, naturalment, també negatives; però lo important és que tant l'una com l'altra ha pogut ésser valorada i sospesada pel vot popular en el període d'eleccions; el nostre ciutadà ens ha pogut renovar la confiança o, pel contrari, ha preferit votar una altra opció retirant-nos-la.

Indubtablement no s'ha aconseguit tot el que els nostres conciutadans o els mateixos polítics haurien volgut, però això mai no s'aconsegueix. Sempre hi ha noves idees, noves necessitats per a dur endavant. És molt difícil, per no dir impossible, fer el gust o la idea de tots i cada un dels ciutadans perquè cada persona és un món diferent, té una manera diferent de pensar i d'entendre la vida.

Com a polític que durant aquests 10 anys ha dedicat una part del seu temps a la política municipal, quatre d'ells com a batle, he estat present i he viscut la majoria de les decisions importants preses per les diferents corporacions que han regit els destins del nostre municipi.

Com a primer batle democràtic vaig ésser la persona que, per una sèrie de circumstàncies, em tocà viure els quatre anys més difícils; per una part hi havia les dificultats econòmiques pressupostàries del nostre Ajuntament (15,5 milions els anys 78 i 79 de pressupost), dificultats polítiques que ja són història, la prudència amb què s'havien de prendre algunes decisions, la democràcia encara ho estava consolidada (recordem l'intent de cop d'estat del 23 de febrer de 1981), l'adaptació a la realitat (no és el mateix receptor que prendre), manca de rodatge. Tot això no va fer fàcil la partida democràtica, però la voluntat, la profunda vocació democràtica de la ma-

joria dels components d'aquella primera corporació elegida pel vot popular varen fer possible anar endavant, amb dificultats, sí, però també amb la il·lusió de cada un de fer-ho el millor que sabia. Pens que si no es va aconseguir tot el que ens havíem proposat no va ésser per manca de voluntat, sinó perquè a vegades les dificultats (principalment econòmiques) eren insuperables. Però així i tot crec que es feren coses importants.

D'aquella primera legislatura cal recordar algunes de les realitzacions: el magatzem de l'Ajuntament, la Creu Roja, la biblioteca, les escoles de Cala Millor, l'ampliació del camp de futbol, la primera reforma de l'Ajuntament, l'entubament de les aigües pluvials dels carrers Major i Gabriel Carrió, l'ampliació del cementiri de Son Carrió, els vallats de les escoles de Son Carrió i Sant Llorenç, la cambra mortuòria del cementiri de Sant Llorenç, el canvi de nom del nostre poble iniciant així el procés de normalització lingüística, la retolació dels nostres carrers a la nostra grafia, el parc de la Mar a Cala Millor, etc.

Totes aquestes realitzacions són prou importants com perquè tots aquells que formàrem la primera corporació democràtica ens poguem sentir satisfets del nostre pas per l'Ajuntament.

A la segona legislatura també es varen fer coses importants: la delegació municipal a Cala Millor, la casa de la Tercera Edat, s'iniciaren les unitats sanitàries de Son Carrió i Sant Llorenç, restant acabada la primera a la mateixa legislatura, la depuradora de Sa Coma, etc. Jo personalment record amb molta satisfacció la I Exposició de Fotografies Antiques que, juntament amb un grup de gent que no formava part de la Corporació i amb la col·laboració de les entitats culturals i esportives del poble, vaig organitzar i que crec que ha estat fins ara un

dels actes culturals al qual més gent ha assistit.

Ja dins l'aspecte polític hi va haver unes certes dificultats degut principalment a la manca d'una certa habilitat per aconseguir una majoria estable per a dur endavant la tasca política que es desitjava. Així i tot també es varen aconseguir coses importants i que fan que el nivell de vida dels nostres conciutadans sia cada vegada més alt i millor.

Dins aquesta legislatura, de la qual ja estam gairebé a la meitat, també s'han fet coses: la compra de Ca Ses Monges, l'apertura del Museu, l'enllumenat del passeig de Cala Millor i Sa Coma, etc. Recentment se'ns ha entregat el projecte del clavegueram i que la Corporació pensa dur a terme dins els propers dos anys.

Ja dins l'aspecte de la meua actuació personal, per ventura caldria remarcar el llançament de la campanya de promoció turística "Costa Llorencina", com un intent d'englobar dins l'oferta turística tot el conjunt de la nostra costa i al mateix temps reivindicar el seu caràcter de llorencina tantes vegades atorgada a altres municipis per veus interessades.

Com es pot veure, durant aquests deu anys s'han fet moltes coses, coses importants. També s'han comesos errors, però això és part de la naturalesa humana, que no sempre encerta, encara que la voluntat dels polítics sia fer-ho el millor possible.

Es podrien dir moltes més coses. Són deu anys de la nostra història amb els seus desenganys i les seves satisfaccions, però sempre viscuts amb intensitat, amb il·lusió i amb ganes de servir al poble, perquè el poble et posa i el poble et lleva, i aquesta és la grandesa de la democràcia.

Que aquests deu anys no sien interromputs per cap mena de salvador, que el poble sia sempre lliure per decidir el seu destí. Aquesta es

10 anys
d'ajuntament
democràtic

l'esperança que tenc i que em plau transmetre als meus ciutadans quan es compleixen primer ajuntament democràtic. de deu anys de l'elecció del Sant Llorenç, 15 de març.

Eduard Perales

Deu anys de democràcia i encara ara queden llacunes a la nostra Constitució i moltes muntanyes a la nostra Justícia. Si no fos així crec que no passaria el que ha passat en aquell jutjat gal·lec on "por la Gracia de Dios" s'ha considerat que unes persones que en violaren una altra no eren culpables de delictes pel fet de que la víctima duia una vida llicenciosa, qualificant-la d'aquesta manera perquè estava divorciada, anava a discoteques, fumava, bevia i s'assequé a la cadira davant d'un cotxe entre dues "persones". Clar, com que estam enumerant fets i no hem dit si la víctima és de l'altre sexe no ho comprendrem, però quan llegim que la persona agredida és una dona, una senyora, una femella n'hi haurà qualcun que comenci a entendre i assumir-ho, arribant a estar d'acord amb la sentència. I llavors els altres, els qui continuam pensant que tots som iguals en la democràcia, ens demanarem ¿quants d'anys hauran de passar?

Un "senyor" no renova el contracte de treball a una senyoreta si aquesta no es deixa "palpar". Com que, literalment, el patró se li tira damunt, la víctima posa una denúncia per abusos deshonests i un jutjat de la Ciutat Comtal el condemna: com a càstig haurà de pagar una indemnització de 40.000 ptes. a la víctima. Com es pot suposar la senyoreta es queda sense feina, però la sentència no s'atura aquí, ja que la víctima vestia una minifalda i això motivà que el "cavaller" no pogués contenir els seus impulsos, incitant i

convidant d'aquesta manera a l'agressió. No si ja veureu com al cap i a la fi arribaran a donar la raó a l'aiatollah Jomeini!

Dos regidors d'Unió Mallorca de l'Ajuntament de Ciutat, després de tant d'estira i amolla i esperant que els expulsin del partit (per tenir una millor imatge) posen els seus càrrecs a disposició del senyor batle, sense dimitir fins que arriben a presentar la dimissió, però d'Unió Mallorca, clar! És el joc de la democràcia o es juga amb la democràcia.

Hi ha que veure el que hem après en deu anys, tant que fins i tot un regidor del nostre consistori, a un ple, va dir als regidors de l'oposició que, òbviament, són els que no estan dins l'equip de govern, que no servien per a res. A la passada legislatura hi havia un regidor que es dedicava a les tasques pròpies de l'oposició, no tenia cap altra alternativa però servia per això, maldament no es tengués en compte res del que deia, que ve a ser el mateix.

En segons què les coses, fa deu anys, no eren gaire diferents, el senyor batle cobrava 237.319 ptes. cada any; els tinentes de batle cobràvem 53.936 ptes cada any; i els regidors 32.361 ptes. Eren massa dobbers, ja que ens havíem presentat sabent que no havíem de guanyar ni un cèntim (el senyor Joan Bassa va donà tot el seu sou a l'escola de Son Carrió).

Un com enyorà aquells temps. Per exemple quan en Josep Cortès (en Pep Mosca), a la mateixa revista que ara

teniu a les mans i a una Crònica Informal em dedicava unes línies -cosa que ja no s'estrevé- destacant-me com a gran coneixedor de la idiosincràsia del poble de Sant Llorenç des Cardassar, avui el nom oficial de la nostra vila perquè aquell primer consistori democràtic es va proposar canviar-lo, recolzant les propostes que férem n'Ignasi Humbert Roig i n'Eduard Perales Morillas, així com l'emblema, del qual, a més de ser-ne part activa, vaig esser el seu impulsor i estic orgullós d'haver contribuït amb el meu granet d'arena, gràcies als vots d'unes persones que per l'abril de 1979 ens dugueren a l'Ajuntament per tal de fer realitat unes promeses electorals. És ben segur que en alguns casos ens equivocàrem i us en deman disculpes.

De 1979 a 1983 ens trobàrem diferents persones i ideologies a la Casa de la Vila i oblidàrem les postures radicals per aconseguir una millor tasca en pro de la Comunitat Llorencina que representàvem. No enumeraré fets, simplement em remitaré al Boletí Informatiu Municipal de Sant Llorenç des Cardassar que, redactat i coordinat per la Comissió Permanent integrada per Ignasi Humbert, Eduard Perales, Bartomeu Pont, Mateu Girart i Mateu Puigròs, va sortir d'impresament el mes de març de 1983.

Deu anys de democràcia a Espanya, a Balears, a Mallorca i a Sant Llorenç des Cardassar, amb diferents governs: el d'Adolfo Suárez, el de Calvo Sotelo i el de Felipe González; amb molts de partits polítics (uns neixen

10 anys d'ajuntament democràtic

i altres desapareixen); amb comités nacionals, provinçials i locals i amb persones que, al seu davant, duen la política de cada dia al poble, avui i ahir.

A l'ahir de fa deu anys vaig conèixer una persona així, un demòcrata, un home

que per estar amb el poble va patir la repressió a la seva pròpia pell, però que es va tornar preocupar per les coses del poble quan a Espanya s'obriren les portes de la democràcia. Vaig tenir l'honor de ser el seu amic, el seu company; per a mi era un

mestre i quan, a darreries d'abril de 1982, va veure truncada la seva vida, la política se'm va tornar insípida. A ell dedic aquest escrit, a CRISTOFOL MORA GARI q.e.p.d.

Sant Llorenç, març de 1989

Bartomeu Pont

Deu anys de democràcia han estat decisius per al canvi de la vida del nostre país. No sols s'han desenvolupat les llibertats, s'ha creat una vida política que representa el poble, sinó que hem afrontat també la defensa de l'ètica i la recuperació del sentit de la dignitat col·lectiva. Hem aconseguit l'autonomia i hem ingressat a Europa. No hem resolt tots els

problemes, però sabem que aquests es poden discutir, i que si qualcú interfereix els interessos generals del país es pot denunciar, i que no hi ha cap poder superior al dels ciutadans.

Avui la gent no té por, se sent lliure i ha mobilitzat una energia creadora a favor del canvi, de la modernització i de la millora de les condicions de vida. Hem dei-

xat de ser diferents i això significa, al mateix temps, que som conscients de les nostres limitacions i que no ens regalarem res. Només amb el nostre esforç podrem seguir avançant. Hem recobrat el dret de decidir, de ser majors d'edat, de no estar sotmesos a tutela. Som un poble sobirà que pot escriure la seva pròpia història.

Guillem Pont

Ja ho diu l'adagi: "tants de caps, tants de barrets", volent dir que cada persona té una manera de pensar, una perspectiva d'anàlisi dels fets determinada per una complexa interrelació de causes i motius. La "realitat", la "veritat" pura i simple no existeix, sempre es presenta mediatitzada, si més no, i en el cas extrem de cercar la més pura objectivitat, pel bagatge cultural o l'eina, l'instrument de l'anàlisi.

En el cas present, l'anàlisi de les primeres eleccions democràtiques, ni tan sols intentaré l'objectivitat; presentaré la "meua visió", el record intuïtiu que en tenc, les dues idees bàsi-

ques que romanen a la parpella de l'arxiu dels pensaments.

Primera.- Va ésser un joc brut. Rera l'excusa "política" s'hi amagaven mentides, enganys, difamacions... mala sang, bava o llet, el que vulgueu. Semblava com si el mot "política" pogués justificar les més inhumanes (?) postures.

Els interessos personals aiximateix eren grossos. Tots perseguien el poder. Poder per... perquè sí, per fer valer la pròpia opinió, per canviar l'estat de coses, per imposar una mena d'ordre nou i, àdhuc, potser per espipellar algun guany material que de tot hi ha a la vinya

del Senyor!- Cadascú tenia els seus objectius de grup i els personals -potser no confessats del tot o tapats amb formoses flassades-. Però... sens dubte tots pensaven ésser la millor per a la comunitat llorencina, pensament que atorgava validesa a les "petites cosetes" (escampar anònims, gloses, rumors, mentides...) que l'ambient propiciava. Va ésser una mena de lluita forta i innoble on el "jo" campava sobre el "nosaltres".

Segona.- Amb la perspectiva del temps totes aquestes agres observacions anteriors perden valor, es contextualitzen i agafen el qualificatiu de "normals".

10 anys d'ajuntament democràtic

Cal valorar amb profunditat, respecte i admiració la dedicació d'aquelles persones que, fa deu anys, s'atreviren a jugar el joc oblidat i perseguit de les eleccions democràtiques, s'atreviren a plantar cara a les circumstàncies.

Totes les malifetes -àdhuc aquell intent de plet per un article a Flor de Card que em

ferí d'aproperar perdren força i es justifiquen en la manca de costum, en els silencis imposats a la força, en la recordança d'uns desastres de guerra que es reviven.

La prova contundent és que les eleccions (i això que unes eleccions locals sempre seran unes eleccions locals amb tot el que suposa) es cívilitzen més de cada vegada.

Sortosament avui són inconcebibles les situacions de 10 anys enrera, i bona part del grau aparent de maduresa actual es deu a les persones -amb noms i llinatges- que gosaren sortir a plaça a dir ben fort allò que pensaven en una comunitat on poc temps abans tothom tenia el qualificatiu oficial d'apolític.

Guillem Quina

Pensant en la il·lusió que tenia, ara fa deu anys, quan s'atracsaren les primeres eleccions municipals democràtiques de la meua vida, amb un consistori triat pel poble, no és estrany que em venguessin ganes de prendre-hi part activa. Per això em vaig apuntar a la llista dels Independents, perquè tenia ganes de fer feina per al poble i perquè volia canviar moltes coses que no m'agradaven.

Després de les eleccions i amb les urnes que daren el resultat que daren, férem uns pactes amb altres forces po-

lítiques a fi de tenir la majoria i aquí va sortir el primer problema, quan molta gent no va poder assumir això de fer batle una persona corrent, del poble i, a més, socialista, acostumats que aquesta autoritat havia d'esser ben vista i millor si tenia una bona posició.

Un altre inconvenient, per a mi, fou que els pactes signats no serviren per a res, ja que qualche regidor no va complir allò que s'havia acordat. A partir d'aquí s'efumaren totes les il·lusions.

Passades dues legislatures i mitja ens trobam amb una

gent que s'ha assegurat el lloc per molts d'anys, fent uns més i altres manco feina, però seguint tot igual que abans, o sigui, duent el ritme que solen dur aquestes posicions: moltes vegades penses d'una determinada manera i, per un motiu o l'altre, obres d'una altra forma.

La conclusió a la qual jo he arribat, després de deu anys, és que serà molt mal de fer tenir un consistori amb una majoria que pugui actuar fora cap casta de pressió. I creis-me que voldria equivocarme.

Mateu Gayà

D'ençà que el poble va tenir ocasió d'elegir els seus primers representants, i tots aquells que hi participaren ho feren amb molta il·lusió i moltes ganes de fer feina.

Ara ens trobam que, després de deu anys, l'opinió general és de molta decepció, uns perquè no sabíem molt bé el què era la democràcia, altres perquè esperàvem massa i una major part degut al

comportament dels polítics que hem tengut fins ara.

Però així i tot ha estat una gran passa endavant, perquè de cada vegada més les generacions que vénen estan millor formades i podran aprofitar el gran plaer que comporta la llibertat de poder elegir lliurement els seus representants i administradors. Els futurs polítics ho sabran fer millor, ja que

hauran estat educats en la democràcia, no com ara, que molts dels actuals ja ho eren durant l'anterior règim o han estat educats en la dictadura i tot això de la democràcia els ha vengut molt de nou i els ha costat adaptar-s'hi. I és que deu anys són molt pocs per una democràcia, sobretot si la comparem amb les europees, alguna de les quals ja té quasi dos-cents anys d'an-

10 anys d'ajuntament democràtic

tiguitat i encara no ha trobat la forma ideal de govern.

Els futurs polítics hauran de connectar amb el poble, complir les promeses fetes durant la campanya electoral, posar els interessos del poble abans dels seus o els d'una minoria poderosa, aprendre a administrar els recursos del poble, dur una política coherent amb els seus ideals i els seus programes i conviccions, sense menysprear les suggerències dels seus oponents només perquè no se'ls hagi ocorregut a ells. S'hau-

ran de prendre els plens amb serietat, no com un joc de matances, ja que és allà on es dóna compte al poble de les seves accions i on s'agafen les principals decisions, recordant que governen gràcies al poble que els ha elegit i que s'hi deuen, que tenen un compromís amb ell i per això s'han de regir. El poble, al cap de quatre anys de legislatura els demanarà comptes i llavors es veurà el balanç de la seva actuació. (Una de les mostres del mal començament que hem tengut és

que en tres legislatures cap grup polític ha repetit govern i, en ocasions, ni tan sols l'anterior batle ha entrat a l'Ajuntament, cosa que diu molt de l'opinió que té el poble dels polítics actuals i passats).

Malgrat tot la democràcia, com va dir Aristòtil, "és el menys dolent dels sistemes coneguts" i, com va dir Winston Churchill, "cada poble té els governants que es mereix".

Andreu Amer

Quan, ara fa deu anys, un grup de llorencins, després de moltes reunions ens vàrem armar de coratge i decidírem formar una llista per a les primeres eleccions municipals democràtiques que s'havien de celebrar a l'Ajuntament, teníem almanco algunes idees no massa iguals entre els mateixos que formàvem la llista, però, malgrat aquestes diferències, anàrem endavant i formàrem l'anomenat Grup Independent.

Ens posàrem aquest nom perquè volíem que la gent es pensàs que no érem de dretes ni d'esquerres, i així poder

aconseguir vots abastament per governar la batlia de Sant Llorenç.

Maldament que aconseguísim molts de vots -més dels que ens pensàvem per ésser la primera vegada i no estar recolzats per cap partit polític- vàrem decidir ajuntar-nos amb el Grup Independent de Son Carrió i amb el Partit Socialista Obrer Espanyol, i així tenir majoria de regidors i poder tenir el batle dins el grup. Ens pensàvem que tots junts podríem dur endavant les idees que ens mogueren a presentar-nos.

Però la realitat fou una

altra cosa, i després de vàries accions que no foren del gust del grup, decidírem no formar part del grup de govern i que cadascú se n'anàs a caseva, encara que n'hi haguessin un que continuàs dins l'Ajuntament fins al final de la legislatura.

I per acabar aquesta miqueta d'explicació vull donar la meua opinió: que malgrat ja faci deu anys que tenim ajuntament democràtic dins el nostre poble les coses es fan igual que antany.

Molt agraït de poder participar en aquest desè aniversari.

Mateu Puigròs

És veritat que en 10 anys aiximateix han passat moltes coses, coses que tampoc no hem de pensar que hagin estat espectaculars, sinó moltes vegades tot el contrari: la majoria eren insignificants,

petites, per a molts quasibé inexistents. Però per un altre costat són les que conformen, les que en definitiva van formant la història del nostre poble. I des d'aquesta proposta hem de centrar el

comentari que en Josep Cortès ens ha demanat.

Efectivament, ara fa 10 anys a Son Carrió vàrem començar a viure una experiència nova, una experiència que s'ha convertit, poc a poc,

10 anys d'ajuntament democràtic

tira a tira, en una nova forma d'entendre l'actuació municipal i política. Fins i tot no és exagerat dir que ha provocat una nova actitud de la gent envers la política. Així l'any 79 va sorgir el Grup Independent de Son Carrió i es va presentar a les primeres eleccions locals democràtiques. Però qui eren els qui formaven aquest Grup? Eren principalment joves, carrioners tots, que baix d'un mateix sentiment, el de fer poble, ja feia un parell d'anys que participaven a qualque activitat pública: festes de Nadal, els Reis i festes patronals, activitats que en aquells moments per ventura tenien una significació molt més profunda que les d'ara. Però era necessari fer qualque cosa per tal que el poble no es morís. És molt possible que en aquell moment no hi hagués cap objectiu immediat a aconseguir, però a la llarga crec que va donar bon resultat. I el resultat fou que aquest mateix grup decidí, potser influït per la mateixa dinàmica, presentar-

se a les primeres eleccions. I aquí sí que hi havia un objectiu concret: aconseguir representants carrioners dins l'Ajuntament, a fi de poder tenir accés a tota la infraestructura possible.

I així va començar una nova dinàmica per a Son Carrió: la de la insistència. Crec que durant aquests deu anys Son Carrió s'ha donat a conèixer i fruit d'això hem començat a obtenir resultats. I tal volta el primer ha estat l'afiançament del sentiment carrioner. Ningú, cap carrioner oblidarà ja la seva condició de carrioner. A qualsevol lloc on vagi posarà el nom de SON CARRIO en lletres grosses, i això crec que és bo.

Però, per altre costat, aquest mateix sentiment carrioner ha estat suficientment responsable i respectuós per no caure dins la discussió fàcil ni dins l'enfrontament quotidià, i som conscient que moltes vegades això no s'ha interpretat d'aquesta manera.

Pens que aquell any 79 fou un any decisiu, encara que

les eleccions també produïssin disgusts, qualque família enfrontada i qualque amic que per la pressió de l'un o l'altre et deixava de saludar. La inexperiència, a vegades tan hermosa i ingènua, altres és massa traïdora. Però quan feim el balanç crec que hem de dir que és positiu.

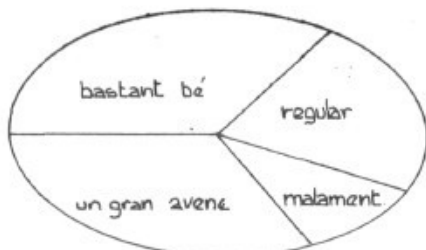
I aiximateix em permetré fer una reflexió: és ver que pareix que hi ha un cert desencís a nivell general envers la política, un desencís que pareix que va augmentant i això és preocupant. Potser els ajuntaments s'han convertit massa en "gestors", preocupats en fer allò que és necessari, el que és habitual, el que mana l'Administració. Crec que és necessari fer un esforç d'imaginació, crear coses noves que millorin la condició humana i que obeeixin a objectius concrets. Fan falta, moltes vegades, programes d'actuació que siguin coneguts per la gent. És l'hora de l'autocrítica, de la reflexió responsable.

la gent

Joana Maria Soler
Rafel Umbert

I per acabar d'arrodonir el desè aniversari d'Ajuntament democràtic, aquest mes hem fet una petita enquesta a la gent del poble per veure què opinen al respecte. La resposta ha estat bastant parell a totes les edats i la resumim amb les següents conclusions:

Hem començat demanant-los a veure què troben d'aquests deu anys. La resposta ha estat similar a quasi totes les persones:

A) Un 38'8% opinen que ha anat bastant bé i afegeixen que a la democràcia sempre va bé.

B) Un altre 38'8% són del parer que han estat un gran avenç en bastants aspectes i que tot va molt bé.

C) Un 16'6% creu que s'han compost bastants coses però que encara en queden moltes per compondre. Que s'hagués pogut fer molt més del que s'ha fet.

D) Finalment un 5'5% dels entrevistats ens diu que va

malament i que la societat s'haurà de canviar per complet.

També hem volgut saber si la gent estava més contenta així com funciona l'Ajuntament actualment o amb l'anterior règim, la dictadura. Cal dir que:

A) Un 55'5% troba que ara les coses funcionen molt més bé que abans, ja que la gent té molta més llibertat d'expressió i així es fa el vol el poble.

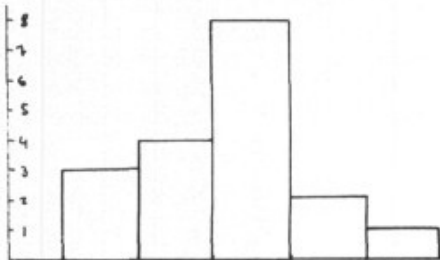
**10 anys
d'ajuntament
democràtic**

B) Un 27'7% respon que ara va més bé i que la democràcia és positiva.

C) Un 16'6% és del parer que cada aspecte té el seu lloc en un règim o en l'altre, com per exemple: la delinqüència estava més controlada en la dictadura, però la llibertat d'opinió es mou millor dins la democràcia.

Recordant les reformes que s'han fet des del 79 hem demanat quines eren les que trobaven més importants. El resultat ha estat aquest:

- A) El centre d'adults
- B) El local de la Tercera Edat
- C) La Unitat Sanitària, amb l'infermer i el dentista.
- D) Que no hagin urbanitzat Sa Punta de n'Amer.
- E) Que hagin promocionat el turisme perquè, per esser realistes, aquí en vivim.

També hem demanat les més negatives o les que no han agradat gens. Podem observar un gran desequilibri, llevat de l'assumpte de la canalització de les aigües, que sobresurt molt pardamunt els altres.

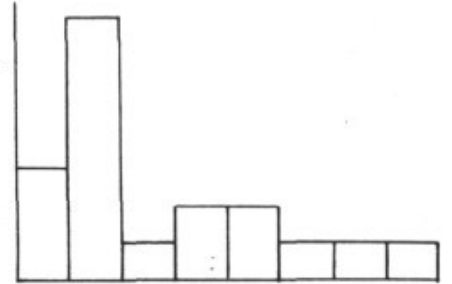
A) Que encara no hagin canalitzat les aigües brutes i netes, un 38'9%

B) Que no hagin fet ni un parc ni més zones verdes per poder anar-hi a jugar, un 16'5%

C) Que hagin urbanitzat tant Sa Coma, amb els grans hotels a primera fila, i que la tenguin descuidada; que no hagin ampliat el poliesportiu amb peraltes per als corredors, pistes de tennis i un gimnàs, un 11%

D) Que promocionin més les festes de Son Carrió que les de Sant Llorenç; que facin tenir a tothom els fems davant caseva; que no donin les places de l'Ajuntament a gent llorencina maldament estiguin capacitats, un 5'5%

En vista de les queixes que sentíem decidírem demanar a veure si participaven anant freqüentment als plens. Ja fóra per casualitat o no, cap dels enquestat va resultar

que hi anava, per això també els demanàrem el perquè. Les respostes foren:

- No som polític
- No sé quan els fan
- Per comoditat
- Sempre diuen el mateix i no aclareixen res
- Perquè tanmateix fan el que els convé
- Tanmateix no me n'entenc
- No hi vaig, però procur enterar-me'n.

Bé, el que pensa el poble és ben a la vista: "passen" un poc del que diuen en els plens, però quan troben que qualche cosa s'ha fet malament, protesten, al temps que reconeixen les obres encertades. Tots els enquestats opinen unànimament que l'ajuntament democràtic és millor que no el règim franquista, encara que quedi algú que cregui que la justícia estava millor en temps d'en Franco.

CONSULTA DE GINECOLOGIA

Dr. Gil Bretones -colegiado 1.902-

**REVISIONES GINECOLOGICAS - CONTROL DE EMBARAZO
PLANIFICACION FAMILIAR - ECOGRAFIA**

C/ Major, 1 MANACOR

Tel. 55 59 81 (mañanas) 58 34 41 (tardes) Miércoles a partir de las 16 hs. (Consulta previa cita)

Ara m'he determinat a fer una glosadeta; l'escriuré a sa plagueta i així sense cap pesseta tothom podrà estar alterat.

Som fill de madò Carbona, això tot es poble ho sap. Per qüestió de bondat sempre va dur sa corona.

Es sol és un aparato que mos dóna calor; també mos dóna claror, però Déu nostro Senyor a sa contribució la mos fa pagar barato.

Mirau s'arc de sant Martí si hi està ben dibuixat, a tots es que n'he parlat, homos que han estudiat, diuen: "no pot haver estat cap homo de per aquí".

Déu Pare Celestial, Vós sou es nostro Senyor; vos demanam un favor: que en es Judici Final mos tengueu compassió.

No m'agrada dir mentides, a escola no hi vaig anar.

El que me va ensenyar es mestre Nofre Socies, me va ensenyar de sumar, de restar, multiplicar, i llavors de dividir, i un poquet de llegir i així me vaig enginyar.

En és poble llorencí tenim molta d'alegria. Tots venim a discutir es capvespre i es matí aquí, dins sa rectoria.

En Guillem de Sos Promets jo sempre l'he d'alabar, perquè me dóna sa mà quan veu que me'n tenc d'anar perquè sap que jo no hi veig.

Amb so gaiato pintat i vora vora es bordillo, jo me'n vaig an es cassino, i això ha estat es destino que en aquest món m'ha tocat.

Bon dia Mateu Poput, tu tens molta d'alegria. Sempre me fas companyia quan véns a sa rectoria; pegues un cop de "bon dia!" i t'asseus a sa cadira, i això és un paper d'agut.

Sa cussa de ca'n Sunyer un dia se presentà, a escola volia anar per aprendre es batxiller.

Sa somera de ca'n Taco l'ensenyava de llegir, i un dia ja li va dir per mi n'hi ha per un rato.

En Jaume de sa Realeta tu ets un bon companyó; sempre has fet de conrador i no t'ha faltat cap pesseta.

Cada qual fa lo que pot; això és una raó.

Tu has fet de conrador sempre a Son Caparrot.

Anaves a sembrar mongetes a ca'n Joan Llavorim; jo trob que miraves prim, sempre te sortien dretes.

Jaume tu sempre has conrat i has estat bon "campessino", no anaves an es cassino i per això t'has salvat.

Jaume de sa Realeta, tu que has fet de conrador i ara ets un senyor, però t'has fet caçador i caces amb un bastó per no dur escopeta.

En Mateu Rigo "Escolà" no li dugueu coses velles. S'altre dia, en saludar, si li volia ajudar, que li varen demanar tres-centes mil cadernereres i jo li vaig contestar: Mateu, no t'has d'apurar. Sabeu que va resultar? Que les anaren a agafar devora ses Fontanelles, i les varen enviar totes an es Canadà, i allà se'n cuidaren d'elles Ara només mancarà que un dia anem a cobrar i no pensem pus en elles.

Hi va haver un llorencí colcant dalt d'una somera p'es camí de so'n Segí que va veure una prunera, i va dir a sa somera: "somereta, 'traca aquí". I prunes es posà a collir i sa somera va partir i es pobre llorencí va caure tan llarg com era, i es camí era un poc tort i sa somera li va copar i va arribar a anar a pegar devora ca'n Tomeu Mort. Li va dir: "Fe't sa pusseta! que no te podré agafar" I sa somera li va copar de cap a sa Muntanyeta.

Sa somera per envant i va anar a passar per dins ca'n Miquel Blanc, llavors va tornar enrera i per avall li va acopar! i va arribar a pegar devora ca'n Cadenera, i llavors va voltar i se n'anà per s'Erboçar i va prendre carretera, i quan va ser a sa Fontpella ja la va poder agafar.

Sa somera ben cansada no podia caminar. Ara, en arribar, sa dona me renyarà i jo que hauré de callar perquè li tenc avesada. Jo que estic molt enfadada perquè t'has estorbat tant.

Si una altra n'has mirada jo et donaré verdanc.

Trob que estàs molt enfadada i crec que t'esparrarà.

D'es dia que em vaig casar d'altra no me n'he mirada i ara tot ja m'ha espassat. Perquè estic enamorada sa taula ja està posada, i tan prest hauràs sopat ja podràs venir aviat que jo ja estaré colgada.

Ara escriurem sa darrera i no és que estigui cansat, en venir sa primavera faré un altre glossat, perquè m'he determinat de fer riure sa gent vella.

Joan Carbó

DELEGACIÓ DE SON CARRIÓ

I CERTAMEN DE PINTURA SON CARRIÓ 89

PREMIS

Primer .....200.000 pes.
Segon ..... 100.000 "
Tercer ..... 50.000 "

Terme d'admissió de les obres: 28 d'abril.

Han de ser presentades o dirigides a la Delegació de l'Ajuntament a Son Carrió, carrer Major núm. 7, els matins dels dies feiners.

Informació: tel. 56 90 03, ext. 14.

AJUNTAMENT DE
SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

**Aina Simonet
Rafel Umbert**

Ens disposam a entrevistar en Joan Servera Servera, nascut a Son Servera i resident a la carretera de Son Servera, a Sant Llorenç. Té quaranta-tres anys i ja ha aconseguit importants premis i primers llocs a diferents proves del calendari balear i nacional de columbofília.

-És com obligat, en un principi, demanar-te com et vares iniciar en el tema de la columbofília.

-Devers l'any 74 vaig començar a posar coloms; un any més tard ja vaig participar a diverses proves obtenint un bon resultat, i és clar que si el primer any va bé s'agafa més seriosament i amb més ànim de cara al futur.

-Així ja fa una partida d'anys que t'hi dediques. Amb quina associació participes a les proves?

-Hi participo amb s'associació de Manacor ja que a Sant Llorenç no disposam de federació.

-I això per què?

-La principal causa de que no n'hi hagi és que no som gaires els que tenim aquest passatemp o esport, i les associacions han de tenir un mínim de socis, amb un president, un secretari..., cosa que fa que fins ara no hàgim duit sa idea endavant. D'altra banda la creació d'una federació local seria positiva, ja que al tenir-ho aprop faria que la gent s'animàs a concursar, ja que ara mateix hi ha colomistes a Sant Llorenç que no participen a les proves per la incomoditat de traslladar-se a Manacor cada vegada, o per manca de temps. És un cercle tancat que s'ha de rompre creant l'associació encara que no sigui ara mateix. Esperam poder-la organitzar.

-Esperem que sigui prest. Quants membres són actualment els que concuren amb la federació de Manacor?

-Ara som cinc, en Mateu Girart, l'amo en Miquel Velllet, en Tolo Puigròs, en Jaume Ferriol i jo. I com ja t'he dit, hi ha altres colomistes però no competeixen.

-¿Hi ha una temporada específica per a les competicions o les fan a qualsevol època de l'any?

-Bé, als coloms el mal temps, com és lògic, no els és massa favorable ni tampoc l'excessiu calor, així que les proves es distribueixen des dels darrers mesos de l'hivern fins al maig. O sigui, ara estam en temporada de proves i són precisament els mesos de març i abril els que recullen les més importants.

-¿I a quines proves teniu previst acudir enguany?

-D'aquí a tres setmanes n'hem d'enviar a Puertollano, ja com a prova forta d'entrenament, i després en queden unes quantes més, com Valls, Alacant, Logroño, Capdevànol i dues o tres més.

-En lo que d'uis de temporada ¿tens cap primer lloc?

-No, aquesta temporada encara no, però com t'he dit, encara queden proves a fer.

-En aquests anys que d'uis de participant ¿quins premis importants has aconseguit?

-He fet primer en quatre competicions des de la Península cap aquí, i també des d'Eivissa, així com d'Alacant Oriola i Baza. De premis nacionals importants tenc un primer lloc al campionat d'Espanya de coloms designats i un quart lloc de velocitat,

també de tota Espanya.

-¿Els premis són en metàl·lic o en forma de trofeu?

-Generalment els premis de concursos importants duen les dues coses, però per lo general són més els trofeus que no els dobbers, però tant una cosa com l'altra produeixen gran satisfacció perquè són fruit del teu esforç.

-Per iniciar els coloms de cara a les competicions ¿quina és la forma d'entrenar-los? ¿Se'ls hà d'estar molt damunt, requereix una alimentació específica? Parla-mos-ne un poc.

-Primerament s'elegeixen els coloms que poden respondre més i se'ls comença a amollar, primer a Vilafranca, llavors a Algaida, Palma... i així els duim a diferents punts de l'illa que siguin enfora de caseva. Llavonses ja els duim a Eivissa i finalment a la Península. Això duu bastant de temps i s'han d'anar preparant d'una forma progressiva. Quant a l'alimentació no necessiten res d'especial, no esser un poc de vitamines per ajudar-los, però no gaire cosa més. De cara a les competicions, és a dir, un poc abans d'amollar-los, els donen alguna cosa

especial, coses naturals, alguna herba o llavors, res d'importància.

-Quan els coloms han estat desplaçats a 600 o 700 km i són amollats perquè tornin a casa, segurament es torben a arribar més d'un dia i és segur que n'ha ha qualcun que no se sap orientar. ¿Què feis en cas de que no tornin?

-Respecte a la primera observació que m'has fet voldria contar-vos, com a curiositat, que a les proves de més llarga distància els coloms estan 2 o 3 dies a tornar, i en la nit no volen. O sia, que l'han de passar al primer lloc que troben. El camí no és fàcil i molt més si han de venir de la Península, que, en haver de travessar la mar, no poden aturar-se fins que són a Mallorca. Com a curiositat del vol dels coloms sobre la mar et diré que sols ho fan a 2 o 3 m d'alçada, encara que no sabem perquè ho fan.

I contestant a la pregunta de si no torna un colom, nosaltres no podem fer res, ja que no es pot localitzar, i no seria gaire difícil que s'hagués topat amb moltes dificultats. En tot cas, si es perden i no estan ferits de mort duen la seva anella d'identificació -en duen dues, una amb el nom, adreça i telèfon del propietari i l'altra amb el número d'identificació del colom, que ve a ser, encara que soni malament, el seu carnet d'identificat.

Si un colom es perd i és trobat per bones mans, gràcies a la primera anella se'l pot tornar al seu domicili, cosa que agraïm molt. S'han tornat coloms des de França, Tarragona i molts altres indrets.

-Ens has dit abans que els coloms es podien trobar en dificultats per arribar. ¿Amb quines?

-Els seus majors enemics són els voltors i xorics, i també alguns caçadors poc professionals. També hi ha petites coses com els fils d'electricitat.

-Els coloms recorren llargues distàncies. ¿Quina ha estat la màxima que ha fet un colom teu i quina la màxima velocitat?

-La màxima distància fou 735 km, volant a una altura màxima de 500-700 m d'alçada. La velocitat a la qual volen no la calculam. El que controlam és el temps que es torben a arribar, descomptant les hores de fosca. Per exemple aquest dels 735 km els va fer en 23 hores.

-Quan arriben deuen estar rebentats. ¿Quina és la seva reacció en arribar?

-Sí, realment arriben cansats i més primos que no estaven. El primer que fan és beure i anar a cercar el seu lloc dins el colomer, que sempre he de procurar tenirlos-ho tancat fins que ells arriben perquè el tenen com una joia. És el que més aprecien i per això s'ha de procurar que no els l'hagin pres com a recompensa per la seva tornada.

-¿I quin colom és el més propici, gros, petit, negre? ¿Feis mescles d'una raça amb l'altra?

-El colom de tamany mitjà és el que més m'agrada, però hi ha diferents opinions. Quant a les mescles si que se'n fan moltes i jo, treballant a l'hosteleria, he tingut ocasió de conèixer-ne d'alemanys, que allà hi ha una gran afició. Aquests companys m'han enviat ous fecundats però mai no m'han arribat a néixer. Darrerament n'he rebuts mitja dotzena covats de 15 dies i la majoria va néixer, i és que amb la pressió de l'avió si no estan covats tornen nials.

Nosaltres mescles no en feim, però miram de treure bons coloms sabent el pare i la mare d'on vénen.

Joan, gràcies per haver-mos atès i esperem que continuïs guanyant primers llocs a les proves. I esperem també que aquesta entrevista hagi servit per donar a conèixer un esport o entreteniment que no és gaire conegut i que seria molt agradós per als qui estimen els animals. Enhorabona i gràcies.

HORT A L'ALBA

Colliu gloses, hort a l'alba,
 primera flor, i no deixeu
 que fruitin, colliu arreu
 gesmí, gira-sol i malva!
 Infants, nins de veu balba,
 dois de fulla i dois d'auzell,
 de julivert i clavell,
 nats de fresc, inaugurau-vos
 a l'aire estrenat: posau-vos
 aquesta ploma al capell!
 Estrella, qui et féu crespell?
 Hala i amunt, torterola
 de crit! Fes la torniola
 al coloret colorí.
 Cadernera, sebellí,
 titina, pinsà, terrola...
 Quin gisco de corriola
 la son m'agombolarà?
 Treis els llençols a orejar
 i ells m'enlluernin la sesta!

Hort a l'alba! Vida en festa,
 que és el sant de l'hortolà!
 Camí caminol, què hi ha
 a l'horitzó i qui t'hi espera?
 La primera i vertadera
 flor de l'any, alta d'amor,
 vers que no volta cantó,
 prima i vera primavera!
 Ai, vida dematinera!
 Hissau l'escuma, patró,
 que tota la mar fa olor
 d'alegria desfermada!
 Au i endins, càvec i aixada,
 que està de part la llavor!
 Que van de vol, conrador,
 l'ordi, el blat i la civada.
 Amollau l'aigua tancada!
 Canyaferla, canyamel,
 pera d'aigua, font fidel,
 poma del ciri, rosada...

No em poseu altra flassada
 i llevau-me el cobricel,
 que ve de visita el cel;
 obriu-me les persianes!
 Clarors, clarins, clarianes,
 geranis de l'arc en cell!
 Capcurruculls de l'anhel,
 cor què vols, cor què desitges.
 Amor i esperança a mitges
 en l'aventura del bot.
 Rentarem la vida i tot
 de boirades i calitges.
 Hort a l'alba i net d'aritges,
 tou de fonts i fresc d'embats,
 tamarells i fat-i-fats
 juguen ran de mar i enviden.
 Amors són trumfos! I criden
 paraules d'enamorats.

L'ACOLLIMENT DEL PARE

Fill escàpol, fill meu, ànima meva!
 M'has demanat la part de l'heretatge
 i has partit, clamorós de rebellia.
 T'acompanyava el seny de la contrada,
 la ment antiga, feta de velleses
 i un poc d'ensopiment. L'ullada trista.
 "Ja tornarà", m'han remugat, "en dia
 que tasti la pobresa". I encertaven.
 Ara el perdó, com unes fulles seques
 estotjades pel temps de la victòria,
 t'escampen generosament, la norma,
 que no han violat mai, assegurada.

Jo t'he rebut, també, com ells? Els braços
 em desfallien, com la branca vella
 que es veu, de cop i volta, amb massa fruita
 i no pot amb l'excés, quan t'abraçava.
 Jo no cridava, no: "La llei és bona".
 Jo deia que la llei era ben trista
 si calia servir-la just a costa

de la teva alegria i la renúncia
 a l'envestida de la juvenesa.

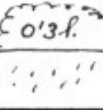
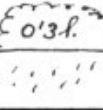

Però mira a l'entorn i viu: la casa
 on has nascut, el pa i el vi de sempre,
 la terra entre el combat de les anyades
 i la guarda de cusses que et coneixen
 i lladren quan els treus a la cacera.
 Aquí també, fill meu, tendràs la lluita
 i en ferma enclusa et forjarà la prova,
 sols que l'acceptis i, talment l'atleta
 que s'abraona al toro i el doblega,
 amb tu mateix primer i amb l'alta fúria
 de la vida creixent per onsevulla,
 endeguis el combat amb saviesa
 i fort de creure que els meus ulls segueixen
 la contínua brega i que ells et salven,
 vencedor o vençut, per a la joia
 de l'amor que retruny dins els meus polsos.

El temps

FEBRER

per XESC UMBERT

			1 70% 15 2'5
	2 93% 13'5 4°		3 87% 16'5 1'5
			4 77% 14° 3°
	5 70% 14'5 6'5		6 77% 15'5 4'5
			7 82% 15° 9°
	8 73% 15° 4°		9 76% 15'5 4°
			10 80% 15° 2'5
	11 82% 15° 5°		12 86% 15° 5°
	14 45% 14° 4		15 63% 14° 8
			16 30% 20° 1°
	17 58% 21° 6°		18 87% 22° 2°
			19 70% 23'5 3
	20 52% 21° 4°		21 74% 21° 7°
			22 80% 18° 7°
	23 83% 16° 8°		24 63% 13° 9'5
			25 70% 17'5 3'5
	26 45% 16° 8°		27 40% 14° 10
			28 60% 14° 10°
29		30	31

Temperatura màxima
Temperatura mínima
Temperatura mitja
Pluja
Boires
Gelades
Tronades

	1988	1989
Temperatura màxima	21	23'7
Temperatura mínima	-2'7	1
Temperatura mitja	9'2	10'8
Pluja	20'3	23'7
Boires	1	2
Gelades	8	3
Tronades	1	1

Demografia

Maria Galmés

NAIXAMENTS

Na Catalina Estela Vives, filla d'en Toni i na Catalina, neix a Sant Llorenç el dia 21 de febrer. Salut!

Na Marina Parera Galmés, filla de na Francesca i n'Antoni, neix a Cala Millor el dia 5 de març. Enhorabona.

DEFUNCIONS

Na Magdalena Planisi Riera, viuda, morí a Sant Llorenç el dia 25 de febrer. Al Cel sia.

En Jaume Sansó Servera, casat, morí a Sant Llorenç a l'edat de 74 anys el dia 6 de març. Que el vegem en el Cel.

Na Miquela Oliver Lull, casada, mor a Sant Llorenç a l'edat de 44 anys el dia 9 de març. Descansi en Pau.

JOIERIA FEMENIAS

LLISTES DE NOCES
OBJECTES DE REGAL

Carrer del Rector Pasqual, 8 * T. 569072

EL TREN

A fi de recollir el suport popular a la campanya per a la tornada del tren, el president de la Comissió de Cultura ens ha comunicat de manera oficial -o sigui, amb imprès, municipal i signatura de rebut- que a l'Ajuntament hi ha un llibre de recollida de firmes.

Tot el que hi estigui d'acord i vulgui col.laborar pot estampar-hi el seu nom i el DNI a hores d'oficina.

MERCAT

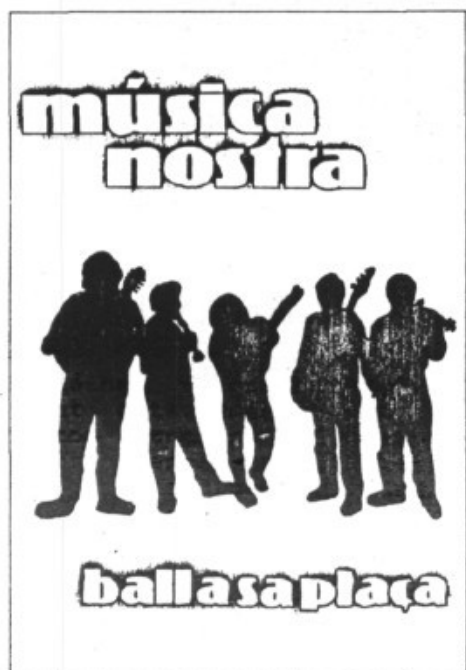
Com que la televisió local no acaba de saber com ho ha de fer per competir amb el 3x4, ara es passeja pels mercats dels pobles i fa entrevistes a la gent que tengui xerrera i ganes de sortir per la pantalla.

El dia 2 li va tocar el torn a Sant Llorenç i mostren els personatges més representatius de la vila.

La gent va quedar un poc fotuda, perquè estaren devers tres hores filmant i llavors només donaren tres minuts d'informació. Es veu que no hi entenem gaire.

MUSICA NOSTRA

El primer dissabte de març el grup folklòric Música Nos-

Josep Cortès

tra va presentar el seu nou disc "Ball a sa plaça" a la plaça de l'Ajuntament de Sant Llorenç, talment com ho havia fet amb l'anterior, fa cosa d'un any.

Hi acudí bastant gent, i si bé no estava ple de tot, val a dir que n'hi havia una bona part d'externs.

La festa va acabar així com solen acabar aquestes coses, amb coca i vi a càrrec de l'Ajuntament.

TEATRE

El dia 3 de març el grup llorençí de teatre va representar l'obra "Sa madona duu es maneig" en el Teatre Municipal de Manacor, davant un públic que va omplir la totalitat de la sala.

Val a dir, emperò, que aquesta vegada va duu el maneig la suplenta de la madona, na Margalida Fava, ja que la verdadera madona, na Tomassa, havia patit una complicada operació, de la qual, sortosament, ja està recuperada.

Amb tot i amb això la representació va ser un èxit.

TRANSIT

El dia 13 de març -si hi

ha qualcú supersticions que vagi alerta!- va entrar en funcionament la primera part de la reforma circulatoria del casc urbà de Sant Llorenç. Les direccions úniques dels carrers de la Mar i Sant Llorenç es perllongaren fins a la carretera d'Artà i es prohibí la circulació pel carrer Major -de la plaça vella fins a l'Ajuntament- en direcció cap al llebeig.

Segons en Mateu Puigròs, en una segona fase està previst regular l'aparcament als carrers amb direcció única, en el sentit de que deixin els cotxes quinze dies a cada costat, i s'està dubtant si es prohibirà o no la circulació al començament del carrer Verge Trobada, des de la recortoria fins al carrer del Puig

Personalment consider molt encertada la direcció única dels carrers Santa Maria de Bellver i Rector Pasqual, però no la del carrer Major, ja que l'inici del carrer de Sant Llorenç és massa estret i és l'única opció pels qui davallen la costa. Crec que seria més pràctic no deixar-hi aparcar i que tengués doble direcció.

De totes maneres serà el temps, amb l'ús habitual dels conductors, el qui dirà si les modificacions han estat o

no encertades.

SETMANA DE L'ARBRE

Del 13 al 22 de març les tres escoles del terme municipal llorençí celebraren la setmana de l'arbre, que incloïa diversos actes relacionats amb la conservació de la naturalesa: s'editaren uns fullets, es projectaren audiovisuals, se sembraren arbres, es visionaren vídeos... i tot baix del lema "Els teus amics els arbres".

La setmana, patrocinada per l'Ajuntament, estava organitzada per l'escola i va comptar amb la col.laboració de la delegació del GOB a la comarca del Llevant.

FUTBOLET

Del 16 de març al 20 d'abril s'està celebrant a Sant Llorenç el II Torneig de Futbollet entre diversos equips organitzats per bars, pandilles i grups de jovenells.

El mes que ve ja informarem dels resultats.

SETMANA SANTA

Si hi va haver una cosa que va destacar a la Setmana Santa d'enguany, sens dubte fou la participació de la gent. Tanta n'hi havia que desfilava a la processó que gairebé no quedava públic per badar.

Els actes començaren el dia del Ram amb una curta caminada de l'Escola Nova a l'Església, que d'ençà que l'Ajuntament va comprar Ca Ses Monges el rector, amb molt bon criteri, ha canviat l'itinerari.

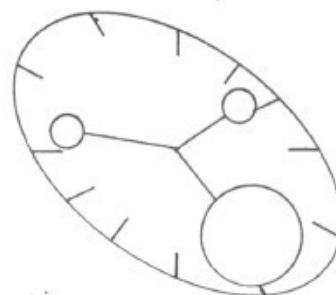
La processó del Dijous Sant, com és costum, va esser la que va comptar amb més participació de fidels, que per qualche cosa és la més llarga i solemne de la Setmana. Això no obstant el públic va trobar en falta les "manoles", que s'havien estrenat l'any passat amb un cert rebombori polític-religiós, i enguany, per no sé quina raó, no es decidiren a sortir. De tota manera és de justícia ressenyar que aquest buit no va restar gens de pompositat a la processó.

La del divendres va tenir un petit accident que sortosament no va nafrar ningú: resulta que en el "pas" que havien preparat l'any passat, amb la creu i les teles utilitzades per despenjar el

Crist, hi havien col·locat, recolzades als braços, les escales de Josep d'Arimatea i Nicodemus, i quan davallaven l'escalonada del Lloc Sagrat perderen l'equilibri i tombaren cap endavant, rompent alguns dels quinquers que contenien espelmes i trabucant rams de flors. Tanta sort que no caigueren damunt el públic que omplia la plaça!

El diumenge, a les nou i mitja del matí -abans es feia a trenc d'alba- la Mare de Déu i el Bon Jesús Ressuscitat es trobaren a la plaça Nova, i la Verge, complint l'ancestral tradició, va pegar els tres botets de rigor, al temps que la banda de música rebentava amb la Marxa Reial i el públic en mamballetes.

Finalitzada la funció, el plat de freixura a mitjan matí va donar oficialment per acabada la Quaresma. Molts d'anys i que les panades no us hagin provocat massa agrura.

ENTREVISTA AN ES BATLE

No vos demanarem ni s'edat ni ets estudis. Sabem que som "condeixebles", és a dir, tenguéreu es mateix mestre que noltros i que amb ell féreu es batxillerat lliure a s'Institut de Palma.

Pregunta: I ja que parlam d'es nostro mestre, ¿què mos ne podeu dir?

Resposta: És un homo que ha tengut interés p'ets al.lots i que ha fet feina dins totes ses escoles que ha estat de mestre.

P: ¿Quines assignatures vos agradaven més durant es vostros estudis?

R: Ses matemàtiques i sa història.

P: ¿Com trobau que és s'ensenyament actual? ¿És molt diferent d'es que féreu ets anys d'es batxillerat?

R: Molt diferent. Jo crec que s'ensenyament actual desenrotlla més sa capacitat de s'educand. Ara bé, abans ets estudis crec que eren més positius, sobretot per sa gent que volia seguir estudiant una carrera.

P: ¿Quants d'anys fa i per què vos dedicàreu a sa política?

R: Fa 26 anys que estic dins sa política perquè així puc fer un bé an es poble de Sant Llorenç. Abans de dedicar-me a sa política activa ja havia estat Delegat de Joventut.

P: ¿Quins sentiments tenguéreu quan vàreu veure que es vostro partit sortia guanyador de ses eleccions municipals?

R: Molta alegria i molta satisfacció, encara que a ses altres també havia sortit guanyador.

P: ¿Trobau que el CDS és es partit que pot solventar millor es problemes d'Espanya?

R: El CDS té sa solució per arreglar, no tots, però sí sa majoria d'es problemes més importants.

P: ¿Com trobau sa qualitat de s'ensenyament dins es nostro poble?

R: Ha augmentat molt. Me consta a través de sa gent, que se'n va més preparada a fer estudis superiors.

P: ¿Quines ajudes dedica s'Ajuntament que vós regiu a s'ensenyament?

R: S'Ajuntament de Sant Llorenç dona es 100% de s'ajuda

que mos planteja es Claustre de Professors i s'APA. Mai no els hem denegat una cosa que mos hagin demanat.

P: ¿Creis que tot es terme de Sant Llorenç té places escolars suficients per atendre sa població escolar?

R: A dins Sant Llorenç i Son Carrió és més que suficient. Es problema que tenim és dins sa zona costera, que quedarà solucionat dins es proper curs escolar, ja que aquest any quedarà acabada s'escola de Sa Coma.

P: ¿Teniu cap proposta de millora p'es centre "Mestre Guillem Galmés"?

R: No m'ho havia plantejat. Sempre que m'han fet ses propostes a través d'es director de s'escola, que és es qui coneix més sa problemàtica, hem fet ses millores, i jo estic sempre en contacte directe amb ell.

P: ¿Quins problemes se vos han presentat d'ençà que sou batle?

R: Me n'han sortit de diferents, però els hem anat solventant amb bona harmonia entre tots es conciutadans, perquè més que problemes, per a mi han estat simplement feines.

P: ¿Es problema de ses aigües residuals està ja resolt? ¿Quan pensau que veurem rea-

litzada aquesta gran obra?

R: Avui precisament acab d'arribar de xerrar amb so President d'es Consell Insular p'es projecte de clavegueram, que ja està acabat, i per demanar-li subvencions per enguany dins es programa d'Obres i Serveis, i si no hi ha res de nou començarem enguany. Ara bé, encara hem de determinar es temps que se consideri mínim p'es plaç d'acabament de ses obres.

P: Dins lo deportiu, que està bastant complet, creim que se podria fer una piscina pública i climatitzada, i així ets al.lots no haurien d'anar a un altre lloc a aprendre de nedar.

R: És una pregunta que m'agrada molt que la'm faceu, perquè jo ho vaig dir públicament en es mitins, però si vaig donar paraula davant molts de jovenets de que faríem aquesta piscina que estau demanant crec que vos puc prometre que abans de que acabí aquesta legislatura hauré fet sa piscina.

P: Com al.lots que som mos agradaria poder tenir un parc infantil-recreatiu. ¿Vos pareix difícil conseguir-ho?

R: No és difícil conseguir-ho. De totes formes s'haurien de fer uns estudis, perquè tenim una experiència amb algun parc infantil que no ha tengut s'èxit que esperàvem.

P: ¿Vos pareix que sa tornada d'es tren serà una realitat? ¿Són suficients ses signatures per conseguir-ho?

R: A mi m'agradaria ser optimista i creure que sí que tornarà passar es tren, encara que ho veig molt difícil. Però hem de lluitar fins a's final per aconseguir-ho.

P: I ja per despedir-mos ¿què recomanau a tots es nins de Sant Llorenç?

R: Que facin cas d'es consells d'es mestres, que estudiïn molt perquè és un benefici propi i, sobretot, que se mantengui una educació i una correcció com se mereix es poble de Sant Llorenç.

Idò res més. Vos donam ses gràcies en nom de tots es nins per s'amabilitat que heu tengut de contestar a ses nostres preguntes.

Ma Aa Rosselló

Bàrbara Bauzá

Marc Cortès

Josep Cortès

A una entrevista que na Bel Servera va fer a n'Antoni Cuc damunt el "7 Setmanari" -per cert, si tots dos són mallorquins, ¿per què la feren en castellà?- s'entrevistat diu que "después de 26 años como político, no hubiera sido ético que (en Tomeu Carbó) no fuera el alcalde".

Si es polítics han d'ascendir per triennis, com es militars, pot esperar que li toqui d'assegut, perquè tant en Mauri com en Mateu de Son Carrió li són davant. I si, com és lògic, en cas d'empat també ha de comptar s'edat, en Bovet, en Pere de Son Vives i n'Antoni Ordines s'asseuran a sa cadira primer que ell. No sé si tendrà paciència per esperar tant de temps!

Si qualcú no acaba d'estar decidit a posar una firma perquè torni passar es tren no fos cosa que li facin fer sa via neta, li assegura que no hi emporta que passi gens de pena, que es cabo m'ha assegurat que lo de sa feixina ja fa estona que no s'usa.

Així que ja ho sabeu, si teniu per advocada santa Rita, patrona d'ets impossibles, i voleu quedar com uns senyors, estampau sa vostra firma en es llibre i feisho sobre p'es quatre vents, que si ve un dia que vos volgueu presentar a ses eleccions això sempre vos pot dur qualque vot.

Mentres seguequin pujant bicicletes, motos i qualque cotxe p'es carrer de Sant Llorenç;
Mentres segueixin aparcant ran d'es caps-de-cantó;
Mentres seguequin travessant es poble a més de 50 km/h i ningú no els digui res...
Sa reforma circulatòria només haurà servit per a cobrir s'expedient i tendrem més d'un disgust.

Com que s'Ajuntament, complint s'esperit que amara es Reglament de Normalització Lingüística, està fermament decidit a potenciar s'ús d'es mallorquí dins ets establiments públics, els ha distribuït gratuïtament uns preciosos rètols de plàstic de bona qualitat per tal que els instal·lin en es llocs més indicats.

Una encertada mesura que, convençuts de sa seva eficàcia, aplaudesc sense reserves.

Faig referència, és clar, a s'Ajuntament de Manacor.

És ben ver que de cada dia fan es mobles més xerecs. Fixau-vos, sinó, amb sos des batle, que en Busco els va posar nous de trinca i ara ja els han de tornar baratar de vells que han tornat.

I hem acabat es març i encara no tenim Normes Subsidiàries, ni aigües canalitzades, ni presa, ni Casa de Cultura, ni han arreglat es Pou Vell...

Per ventura es mes que ve...

TALAIOT

D'ES TANCAT DE SA TORRE

M.G.I.M. 30-11e
I.M.P.P. 02-T-1195
INV 15
PC 09

Situació.- El present monument es troba situat al llevant del terme de Sant Llorenç i per la seva situació quasibé podríem dir que és dels primers monuments, per no dir el primer, que rep el sol cada matinada.

Està emplaçat damunt la Punta de n'Amer (Sa Coma), gairebé al mig.

Accés.- L'accés no presenta cap dificultat. Una vegada arribats a les cases de l'antiga possessió de Sa Coma, agafam, a mà dreta, un camí que travessa tota la Punta de n'Amer fins al castell. Idò bé, a un centenar de passes abans d'arribar-hi, a mà esquerra i just arran del camí veurem el "túmul" del present monument.

Descripció.- Es tracta d'un talaiot molt interessant degut a la seva construcció: és de planta circular però el "túmul" és escalonat i és aquest l'element que el fa distint dels altres talaiots.

Aquesta circumstància, afegida al seu lloc d'emplaçament quasibé al mig de la Punta i sense cap altre tipus de monument als seus vol-

tants, fa que pareixi que es tracta d'un lloc de culte, ja que, segons ens diu Rosselló Bordoy quant a recintes culturals i comunals "El no haver pogut comprovar que les manifestacions religioses talaiòtiques tinguin un lloc específic per desenvolupar-les, i per altra banda els coneixements que es tenen d'aquesta cultura són més amples al final que no al principi, pareix ésser que les manifestacions de rituals religiosos es duïen a terme a llocs molt variats, bé sigui entorn del "túmul" escalonat, cova natural, sala hipòstila, santuari de planta quadrangular o de ferradura, o bé una

simple habitació radial.

De moment es tenen documentades aquestes variants a moltíssims de llocs, si bé la materialitat respon a conceptes molt diferents.

El túmul de So n'Oms ha estat identificat com a lloc sagrat pel Dr. Lilliu. L'estructura del passadís recòndit i estret li dona un caràcter misteriós propi dels iniciats.

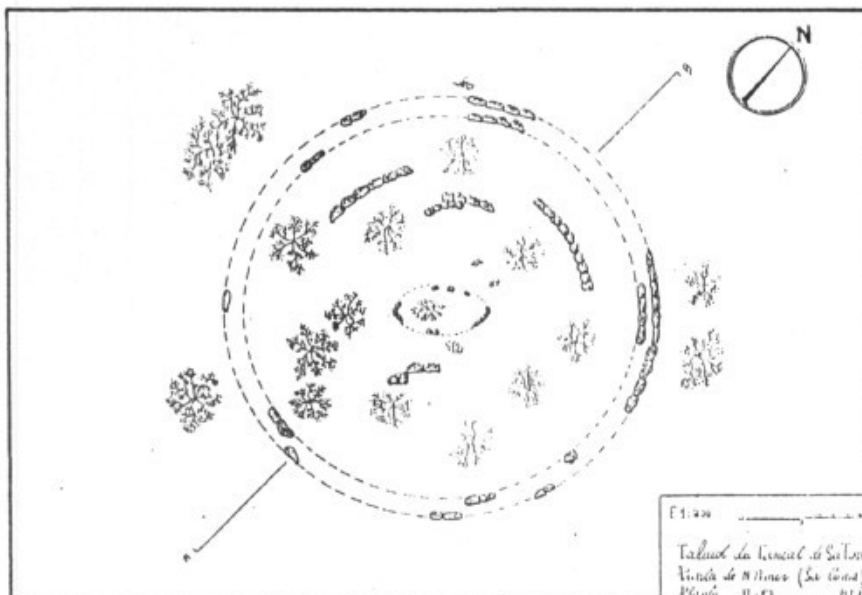
La seva comparança amb llocs sagrats elevats la trobam a totes les cultures orientals, el seu paral·lelisme amb el túmul de "Monte d'Accodi", a Sardenya, malgrat les seves diferències formals és revelador.

De moment l'únic lloc elevat mallorquí que es coneixi bé és el de So n'Oms, però es tenen proves suficients per aconseguir una seriació a partir dels túmuls de Pula, Sa Gruta, Son Mas de s'Apotecari i Sa Sínia (Manacor) i per ventura Els Rossells. Aquests exemples no exclouen la possibilitat d'altres llocs amb funció similar".

Fins aquí és el que ens diu al respecte Rosselló Bordoy en el seu llibre "La Cultura Talaiòtica a Mallorca".

A partir d'aquestes manifestacions i al comprovar que el talaiot del tancat de Sa Torre es tracta d'un túmul escalonat, és el que ens fa identificar-lo com a un lloc sagrat o de culte per als homes de la cultura talaiòtica.

La tècnica constructiva

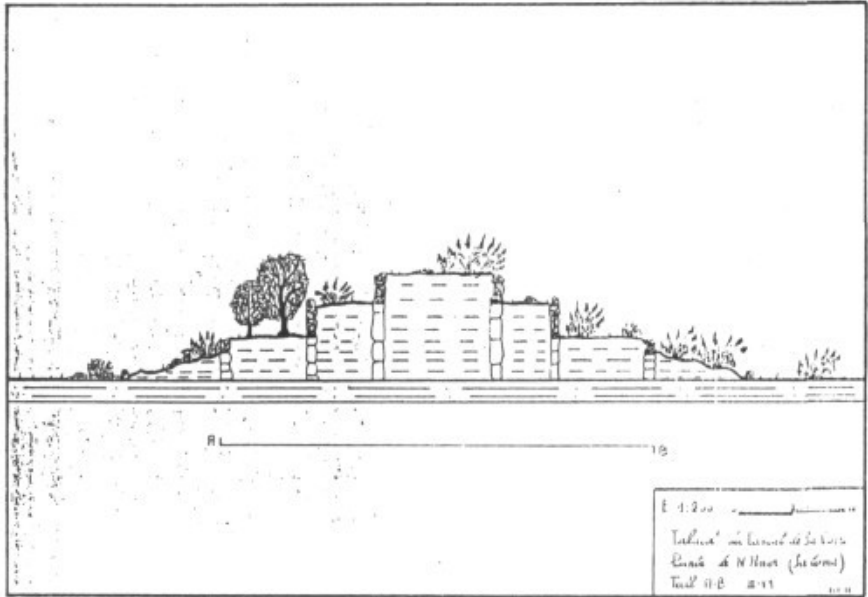

del talaiot és la pròpia d'aquest tipus de monuments, és a dir: doble parament de blocs grossos, alguns d'ells treballats, i un replè de pedres més petites i terra, acompanyat de columnes amb tambors a base de blocs molt grossos, amb el sòtil possiblement fet de branques i pedres planes amb argila.

Cal dir que al estar aquest monument pràcticament tapat per la vegetació es fa molt difícil el poder calibrar amb exactitud la seva construcció. Malgrat tot es pot apreciar perfectament la seva forma rodona, fent un diàmetre de 40 m, aproximadament i una altària de 10 m a la zona més elevada. La grossària dels murs, als llocs on es poden midar, és de 2 m.

Hem dit abans que es tractava d'un túmul escalonat, fent la primera terrassa 4 m i la segona 7 m. L'amplària de cada terrassa és de 7 m la primera, 5 la segona i 10 la més alta.

Totes aquestes mides són aproximades, sense tenir una certesa completa, ja que el túmul a molts de llocs es troba en mal estat i, sobretot, l'acumulació de vegetació i el desprendiment de pedres és notable. Tenint en compte aquestes circumstàncies i que aquest monument no està excavat, cal dir que les planimetries podrien variar substancialment si alguna vegada es fes una excavació.

Amb això volem dir que el tall A-B és així com creim que pot haver estat la seva forma original, o encara possiblement sigui com avui es conserva, malgrat a la part del migjorn hagi estat desmuntat per treure-hi marès fa molts d'anys.

Les troballes.- Aquestes foren molt poques, gairebé cap, a no ser per un trosset de ceràmica indígena que l'amo en Sebastià de Sa Coma va trobar i el va cedir al Museu.

També ens contà que fa cosa de 50 o 60 anys un home que treia marès (avui desgraciadament ja és mort) va en-

trar dintre el túmul i va trobar unes olletes, però d'aquest fet no hi ha constància i avui per avui no es veu ni s'aprecia cap portal ni res semblant a un passadís.

S'haurà d'esperar que les autoritats competents un dia creguin oportú fer una excavació d'aquest talaiot, per poder-li arrancar el seu secret, cosa que avui en dia ens pareix que val més que es quedi i conservi així com està.

El meu agraïment personal i en nom del Museu al senyor de Sa Punta de n'Amer per haver donat tota classe de facilitats per poder realitzar el present estudi, i molt especialment a l'amo en Sebastià de Sa Coma, que es portà magníficament bé, fent en tot moment de "Cicerone" del monument i de tota Sa Punta.

Alfred F. Arnau
Fotografies: Tomeu Vaquer

MUSEU ARQUEOLÒGIC MUNICIPAL
SANT LLORENÇ

Si us agrada reflexionar irònicament sobre la sorprenent metaformosi que han sofert la majoria dels polítics actuals;

Si passau d'horòscops i us fa gràcia la gent que pretén destriar el seu futur damunt les pàgines dels diaris;

Si enyorau aquell esperit que us amarava quan encara no votàveu, bé sigui per l'edat, bé perquè no s'usava;

Si voleu descobrir, bocabadats, que bona part de les teories de Marx, Engels, el Che Guevara o la Revolució Francesa provenen d'un pirata pollencí del segle XVI;

Si, en fi, us agrada llegir literatura rabiosament actual...

No hi ha dubte, heu de llegir "Necrològiques", el darrer llibre de Miquel López Crespí, el pobler recentment guardonat amb el premi "Ciutat de València" 1988 de narrativa.

En el llibre, compost per una quarantena de narracions curtes de diferents tipus i temes, hi trobareu ironia corrosiva -la millor-, tendresa, vertaderes passades, poesia, por, desencís... i tot allò que sentíem aquells que fa vint anys volíem canviar el curs del riu i ens hem hagut de conformar, criatures!, amb seguir la corrent, dins el bot, procurant no pegar gaire per les vores.

Si no estau encorreguts per por de trobar-vos-hi retratats, us el recoman. Passareu gust.

Miquel López Crespí va néixer a Sa Pobla l'any 1946. D'ençà el 1972, amb l'obtenció del Premi de Teatre "Ciutat de Palma", el "Llorenç Riber" de narrativa o el "Ciutat de Manacor", i amb la publicació de "A preu fet", "La guerra just acaba de començar" i "Autòpsia a la matinada", es converteix en un dels autors mallorquins més guardonats, havent obtingut, entre d'altres, els premis de narrativa "Joanot Martorell", "Joan Fuster", "Pompeu Fabra" de poesia, "Martí i Pol", "Principat d'Andorra", "Ramon Muntanyola", "Ciutat de Cas-

Miquel López Crespí
Necrològiques

telló", de teatre, "Born", de Menorca, "Ciutat d'Alcoi", "Consell Insular de Mallorca" "Teatre Principal", etc. també ha estat guardonat a l'Alguer, Madrid, Cuba, Mèxic, Bilbao, Granada i Cantàbria. Actualment la seva obra poètica es tradueix al rus.

Ha publicat diferents obres de teatre, poesia, narrativa i contes per a in-

fants. Els seus llibres més coneguts són "Històries per a no anar mai a l'escola"; "Homenatge Rosselló-Pòrcel", "Diari de la darrera resistència", "Tatuatges", "Foc i fum" (Premi Marià Manent de poesia), "Paisatges de sorra" (premi Joanot Martorell), "L'illa en calma-funeral de cendres", "Notícies d'enlloc" (I Premi de les Lletres 1987), "La fosca més densa" (premi Ribera d'Ebre 1987) i "Necrològiques", esmentat abans.

Vegeu, del llibre "Necrològiques", una curta explicació de "El do de la inspiració", gràcia divina que ha possibilitat que l'autor arribàs a publicar una obra tan extensa i premiada:

Alguna vegada, la gent, els coneguts, amics, algun d'aquests familiars que han fet tants de doblers amb el turisme, m'aturen pel carrer i em demanen, intrigadíssims, pel meu sistema de treball, per l'origen secret de la meua "inspiració". Atapeïts de pel·lícules ianquis vistes entre sopar i sopar per la televisió -la seva forma d'adquirir "cultura"- es pensen que un músic, un pintor, un escriptor, qualsevol dels babaus que ens dediquem a aquest complicat quefer de supervivència, en un determinat moment ens aturem, posseïts per una estranya i misteriosa musa procedent d'una altra galàxia, i portats per l'onada d'una màgica creativitat som capaços de realitzar les meravelles més insòlites. I llavors plouen pessetes aconseguides d'aquesta manera tan fàcil i tan senzilla.

A la gent de la colla que es dedica al treball creatiu, en qualsevol dels seus camps, no crec que sigui necessari explicar-los res. Tots sabem d'on surt aquesta famosa "inspiració" produïda pels trossos de totes les alegries i angoixes personals, de centenars i centenars d'hores de picar la màquina d'escriure, donar voltes durant dies i dies a la mateixa idea fins que arriba a agafar la forma

adient, exacta, la més útil, la més bella, la que millor reflexi, malgrat sigui d'una manera a vegades distorsionada, els temps que ens ha tocat viure.

Però tornem al que anàvem dient de bon començament. Quan després d'haver guanyat un premi literari i publicat un llibre la gent t'atura pel carrer per felicitar-te i demanar-te -sempre!- d'on treus aquesta meravellosa flama, aquest "hàlit" que a ells els sembla que només poden tenir quatre escollits, quatre privilegiats que tenen el do de donar forma al magma confús i caòtic de les paraules, vos puc assegurar que em miren horroritzats i no m'acaben de creure quan els parl del preu dellloguer, de la pujada de la llum i de l'aigua, de l'augment constant dels queviures, de l'escola dels al.lots... I encara queden més espantats quan els explico, fil per randa, el nombre exacte de pàgines que s'han d'escriure per poder comprar un abric d'hivern a la filla, un quilo de patates o per pagar una multa a la policia. M'adon que fins aquell moment no havien reflexionat mai damunt aquest problema. Que mai no els havia passat pel cap que un escriptor hagués d'escriure cent pàgines d'un llibre per poder anar tirant malament un mes o dos. Els homes i dones que també formen part d'aquesta colla marginada dels artistes (i altra gent de mal viure) saben de les dificultats per fer una narració que et basti per comprar unes sabates, un quadre per pagar els queviures o una cançó que serveixi per poder menjar un parell de setmanes de calent.

Crec que fins ara s'ha tingut un concepte massa fals del treball artístic. Una munició infinita de clergues, advocats, rendistes, professors i militars han arribat a fer creure que escriure o pintar, dibuixar o fer música són quelcom d'intemporal, vagerós, el producte d'un numen místic d'homes excelsos i superiors.

Caldrà explicar més sovint que la necessitat és la principal font d'inspiració, el país de les muses.

Natura

Joana Maria Soler
Rafel Umbert

L'ALBUFERA (II)

Seguint amb el tema de l'Albufera que començarem el mes passat i a fi de donar-vos a conèixer la seva vegetació, reprenem el camí cap al seu interior, on les plantes ja són llenyoses i returen l'arena amb les seves arrels, molt esteses per captar l'aigua que necessiten. Aquesta xarxa subterrània és ben visible als llocs on l'erosió o la mà de l'home han fet malbé la duna. Una vegetació molt important, aquesta, ja que evita que els turons d'arena, les dunes, es desplacin amb el vent. Les plantes més importants d'aquesta zona són:

Smilax aspera varietat balearica.
Smilax aspera. Aritja (a Eiv. Arinjol).

El ginebró de fruita gran, que és una planta local molt important, ja que no es troba a cap altra localitat balear. L'aritja, planta enfiladissa i espinosa, amb fulles que varien molt de tamany segons el lloc on creixi. La varietat balearica es distingeix perquè la planta perd totalment les fulles i agafa la forma de coixinet. És també molt reconeguda per les seves propietats diurètiques, sudorífiques, etc.

Planta

Ginebró
Card marí
Rave de mar
Xuclamel
Xiprell
Rotgeta
Peu milà
Lliri de platja
Aritja

Status

Molt comú
Escàs
Rar
Rar
Molt localitzat
Molt localitzada
Escàs
Molt localitzat
Escassa

Floració

Març, abril, maig
De maig a setembre
De gener a juny
Maig, juny
De setembre a gener
Abril, maig
Març, abril, maig
Setembre, octubre
Octubre, novembre

Lonicera implexa. Mamellera, rotaboc, zuclamel, mareselva.

Hi ha també la mata llen-tisclera, el romani, l'aladern de fulla estreta, el matapoll, l'esparraguera i bastantes més que no són específiques del lloc.

Les lianes, que donen una formació impenetrable a la zona, com:

El xuclamel, espècia ibero-mauritànica. És una planta enfiladissa de fulles ovalades, de color verd a la part anterior i blanquinós al revés. Les flors són groguenques i molt oloroses i flo-reixen els mesos de maig i juny.

La rotgeta, planta molt abundosa per les bardisses. És rasposa al tacte i fa les flors d'un groc pàl·lid. Els fulls són negres i lluentos.

El peu de milà és un endemisme gimnèsic, matoll de fulles imbrigades i molt peludes que creix a molt poques localitats.

Ens proposam ara donar-vos una llista de les plantes que hem anat anomenant, indicant-vos el mes corresponent a la floració, raresa o abundància:

Maria Galmés

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

MOTS ENCREUATS

Horitzontals: 1.-Aquí. 2.-E-poca. Punt cardinal. Símbol del radi. Al revés, article. 3.-Un altre. Està tan fluixa que sols no pot alçar el cap. 4.-Hort allà on es cultivava l'arbre de la ciència. Consonant. Evacuació menor forastera. 5.-Es diu d'allò que et solen fer a l'escola quan no dus la tasca acabada. Res. 6.-Equival al do a la terminologia musical anglesa. Allò que es dóna fent vibrar un ferro vinclat. adaciled i litbus alet. La primera d'aquesta línia. 7.-Adoració de les imatges. 8.-Poeta mallorquí, antic col.laborador de

Flor de Card. Vocals. La ma-teixa nota anglesa, en cris-tià i al revés. 9.-Final del mot Jero... Al revés, pollas-trella petita. Centre d'aten-ció d'un nin petit. 10.-Al revés, dóna. Cinquanta. Divi-nitat egípcia, esposa d'Osiris i mare d'Horus. 11.-Guar-da de cabres, ovelles, va-ques... Una tara tarada.

Verticals: 1.-D'allò que t'o-fereixen, triar el que més et convengui. 2.-N'hi ha de ro-manes, amb rodes, amb ore-lles... En fan una tres o quatre pics per setmana, pel cap prim. 3.-Mitja nata. Planta usada pels llanter-ners. Mil. 4.-Consonant. Cuc municipal. El cap de la pala. 5.-Als primers tres buits, contusió, i als altres dos, vocal i consonant. 6.-Una al-tra. Qualitat de la persona gentil. 7.-Estesa al terrat perquè li fugin les arnes. Al revés d'una afirmació, que no suposa de capa manera que vulgui ser una negació. 8.-Al mateix costat. Allò que et fa Hisenda a una part del jor-nal. 9.-Als dos primers buits, jugador de bàsquet del

Barça, descontrolat. Un se-nyor abreujat. Sigles comer-cials. 10.-Comunitat d'indi-vidus als quals uns vincles determinats, però diversifi-cables, bàsicament culturals i d'estructura econòmica, amb una història comuna, donen una fesomia pròpia, diferen-ciada i diferenciadora i una voluntat d'organització i projecció autònoma que, al límit, els porta a voler-se dotar d'institucions políti-ques pròpies fins a consti-tuir-se en estat. Embarcació esportiva per a gent de du-ros. Consonant. 11.-Al revés, rei mallorquí. Objecte caso-là, normalment de quatre pot-es i respatllera, utilitzat per col.locar-hi la part in-ferior de l'espina, amb perdó. ls porta a voler-se dotar d'institucions políti-ques pròpies fins a consti-tuir-se en estat. Embarcació esportiva per a gent de du-ros. Consonant. 11.-Al revés, rei mallorquí. Objecte caso-là, normalment de quatre pot-es i respatllera, utilitzat per col.locar-hi la part in-ferior de l'espina, amb perdó.

T R E U F O C P S B
P N T J C T P I E T
I A C N M D O N X S
S B S O H U L X A C
C C O T P I L O C D
A O R S E A T L S B
T M E L T R N C O C
P I S T O L A D M D
L S T A C S U B N R
R O C S Z X D L A O

Veiam si sereu tan bons que sabreu escudriñar dos querns i mig de mals noms de llorencins populars.

Solució al brou de lletres.-
Trenfoc, píscia, pastera, Co-
mis, llim, pístola, pínxo,
Busca, Polí i Mosca.

Solució als mots encreuats.-
Horitzontals: 1. Sant Llorenç
2. Era/E/Ra/An 3. La/Asténica
4. Eden/J/Pis 5. Castigar/O
6. C/To/Ades/C 7. Iconolatria
8. Orpi/A/E/Od 9. Nta/Andr/Tr
10. Ad/L/Isis/R 11. Ramada/
Rata.
Verticals: 1. Seleccionar 2.
Arada/Crida 3. Na/Estopa/M 4.
T/Anton/La 5. Les/I/O/A/D 6.
L/T/Galanja 7. Orejada/Is 8.
Ran/Retenir 9. E/I/p/Sr/Sa 10.
Nació/Iot/T 11. Gnas/Cadira.

Comercial
ES PUIG
Instal·lacions Sanitàries

Carrer Nou, 37 07530 SANT LLORENÇ (Mallorca)

Viajes
ULTRAMILLOR S.A.
AGENCIA DE VIAJES GRUPO A TITULO 999

C/. Sol, 19 - Tel 58 57 20
CALA MILLOR (Mallorca)

Declaració institucional de l'Obra Cultural Balear

1 de març de 1989

AUTOGOVERN PLE, ARA

Ja fa sis anys que entrà en vigor l'Estatut d'Autonomia per a les Illes Balears. Transcorregut el termini de cinc anys que preveu la Constitució, és arribat el moment d'ampliar les competències per assolir l'autogovern ple que ens situï al mateix nivell competencial que Catalunya, Andalusia o Galícia. Això significarà assumir competències tan importants com l'Educació (som la única comunitat autònoma amb llengua pròpia que encara no té aquesta vital competència), els Mitjans de Comunicació i altres.

L'assumpció d'aquestes noves competències, contribuirà sense cap dubte al fet que les illes Balears deixin d'esser una "província"; serà una eina decisiva per aconseguir la necessària recuperació i normalització lingüística, cultural i nacional; i permetrà augmentar el protagonisme del nostre poble en l'àmbit de l'Estat Espanyol i de la Comunitat Europea.

La realitat del país no permet ajornar aquesta qüestió. L'ampliació de competències s'ha de fer ARA mitjançant la via que la Constitució assenyalava com a ordinària: la REFORMA de l'ESTATUT (la tramitació de la qual ha iniciat el Parlament Balear).

Aquesta REFORMA ens permetrà assumir més aviat i amb més intensitat el nivell

d'autogovern que necessitam. I la consecució d'un Estatut d'Autonomia pactat amb l'Estat, no atorgat com el que tenim.

Aprofitant aquesta REFORMA, es podrien modificar determinats aspectes organitzatius de l'Estatut que s'han manifestat aquests anys com a veritables traves al funcionament de les institucions de la nostra Comunitat Autònoma i que són conseqüència de la tendència uniformitzadora iniciada, a nivell estatal, amb els acords autonòmics de 1981, clixé amb el qual es va redactar l'Estatut que tenim i que ara s'ha de reformar.

L'Obra Cultural Balear demana a les institucions, les entitats i els ciutadans de les Illes Balears que donin suport de manera activa a la iniciativa del Parlament de les Illes Balears de reformar l'Estatut per ampliar les competències fins al màxim d'autogovern.

L'Escola

LA SETMANA DE L'ARBRE
Conservació de la Natura

Un dia vaig anar a cercar esclata-sangs a una muntanya molt verda i vegetada. Quan vaig arribar a dalt de tot vaig mirar a la meva dreta i vaig veure una muntanya cremada. No hi havia pins ni herba, les roques eren negres i la terra no era del marró normal, sinó molt més obscur. Llavors vaig mirar a la que estava jo i era vegetada, amb pins, mates, terra de color normal i roques grisenques, així com toquen esser, és clar.

Això demostra que si anam d'excursió i tiram pots de vidre, podem ser culpables d'un incendi. A mi m'agradaria que quan anàssim d'excursió no tiràssim els fems a la muntanya, perquè si aconseguim que no hi hagi incendis tendrem una naturalesa guapa, vegetada i amb ocells. És molt més agradable anar d'excursió a una muntanya vegetada.

Joan Gomila Jaume
2on Nivell-Cicle Mig

RECUERDE EN

PORTO CRISTO

RESTAURANTE - PIZZERIA SALVADOR

CON AUTÉNTICO HORNO DE LEÑA

Tel. 82 14 42

L'AMO EN SALVADOR SECRETARI

Guillem Pont

Ens trobam als finals de la Restauració Borbònica, i just un any abans d'iniciar-se la guerra de Cuba. Eren moments de crisi, d'una crisi forta que motivava l'emigració perquè aquí no hi havia gaire que pillar.

A l'any 1910 (o sigui, 13 anys després de la fotografia), l'analfabetisme de la Mallorca rural arribava al 73%. És a dir, en aquell temps de cada 100 persones, solament n'hi havia 25 que sabessin llegir i escriure.

Ho hem sentit contar moltes vegades. Es tractava d'aprendre quatre lletres i després a ajudar a les feines del camp. Quan les necessitats són a la panxa la resta no preocupa.

Hem de pensar i creure que molts de dies, sobretot en temps de messes, el nombre d'al.lots no arribaria ni a la meitat dels que hi ha a la fotografia. D'altra banda molts de llorencins no hi anaven, és a dir, d'alguna ma-

nera els de la fotografia devien ésser la "crème de la crème" vilatana.

Els mestres, o la gent que feia de mestre, depenien dels ajuntaments i d'aquells temps esdevé l'expressió "passa més fam que un mestre d'escola", car els seus sous eren realment de misèria. Però malgrat tot l'escola mallorquina bullia. Les darreries del segle XIX i el primer terç del XX representen temps de glòria, de moviments, de progrés i d'educadors amb capacitat tècnica i humana encomiable.

L'amo en Salvador Galmés Soler; que a la fotografia devia tenir uns 22 anys, va ésser una persona vital en el Sant Llorenç ahir. Va fer de mestre, secretari, caixer de la Caixa Rural "Gent Cardesana"... Primer es va casar amb na Maria "Càpirrona" -que morí l'any del grip (1918)- i

després amb madò "Palleta", persona que record perfectament i que morí no fa gaire anys.

A la fotografia: Miquel Rosselló Galmés, Joan Jaume Carrió, Rafel Femenies Girart, Joan Ballester, Antoni Moll Jaume, Josep Riera Nicolau, Joan Soler Riera, Joan Caldentey Llinàs, Miquel Serra, Andreu Melis, Mateu Girart, Bartomeu Galmés Riera, Jeroni Mira, Joan Mira Caldentey, Josep Llinàs Umbert, Jordi Pont Ordines, Antoni Galmés, Llorenç Bauçà, ? Ballester, Jordi Sansó, ? Alemany, Gaspar Morey, Sebastià Planisi, Jaume Caldentey Llinàs, Pere Galmés, Josep Massanet Soler, Joan Galmés Soler, Gabriel Fullana, Pere Caldentey, Sebastià Llodrà, Josep Pont, Sebastià Busquets Nadal, Pere Antoni Galmés Riera.

